

Kaupunkiregionalismi ja epäpolitisoinnin politiikka. Talousmaantieteellinen imaginaari aluepoliittisten käytäntöjen vastaansanomattomana viitekohteena

JUHO LUUKKONEN JA HEIKKI SIRVIÖ¹

ABSTRACT

City-regionalism and the politics of depoliticisation: economic geographical imaginary as incontestable framework for regional political practices

In this article, we approach city-regionalism as a hegemonic spatial imaginary, which relies on economist reasoning and acts as a discursive resource for politics of depoliticisation. Our aim is to demonstrate the influence of the ideas of city-regionalism in political discourse concerning states' spatial policy practices. This is done by analyzing interviews and public statements by candidates in the mayoral election in the capital of Finland, Helsinki. Candidates' utterances can be read as part of the day-to-day politics, which is directed primarily towards the local voters. In our reading, however, it is engaged to broader political discussions on the relations between the city-regions and the state as well as on the state's spatiality. In our analysis, we bring out that candidates' perceptions involve a particular kind of understanding of the state and a spatial-political agenda, which aims at re-organizing political power relations and, consequently, ends up in redefining the boundaries of state polity and even political subjectivity. Our focus is on the politics of depoliticisation informed by the taken for granted imaginary of city-regionalism. We analyze depoliticisation through Schmittian political vocabulary as an inherent tendency within liberalism, and the rhetoric of depoliticisation through the notions of crisis/state of exception and general interest. The politics of depoliticisation does not, however, constitute a post-political condition. Instead, it is best viewed as a powerful form of political action drawing on the supposedly neutral criterion of economic performance and directed against the contingency of democratic politics.

Johdanto

Kaupungeilla on kautta historian ollut erityinen asema poliittisen ja taloudellisen toiminnan areenoina. Kaupunkeja on tarkasteltu erityisinä yhteiskunnallisen järjestäytymisen muotoina, joiden ymmärtäminen vaatii erityistä *urbaania* asiantuntijuutta (esim. Reissman 1964, 3) sekä modernin elämän, järjen ja edistyksellisuuden tyysijoina suhteessa niiden vastinpariksi miellettyyn maaseutuun, jota väitetysti luonnehtivat elämän pysähtyneisyys ja tunnepitoisuus (ks. Simmel 2005, 29).

Nykyisessä kaupunkiregionalismiksi kutsutussa ajattelussa, jonka juuret ulottuvat aina 1900-luvun alkupuolen mestarisuunnittelijoiden Patrick Ged-

desin ja Lewis Mumfordin kirjoituksiin (Hall 2009), voidaan nähdä samoja piirteitä: tietyille poliittisille ja episteemisille yhteisöille kaupunkialueet symbolisoivat edistyksellisyyttä ja innovatiivisuutta suhteessa taantumuksellisiin periferioihin tai vanhakan-taiseen valtioterritoriaaliseen maailmanjärjestykseen (Moisio ja Jonas 2017).

Tarkastelemme kaupunkiregionalismia erityisenä – ajallemme tyypillisenä – valtion ja siihen liittyvien politiikan käytäntöjen tilallis-ajallisen rajaamisen muotona. Tulkitamme mukaan kaupunkiregionalismi muodostaa hegemonisen talousmaantieteellisen imaginaarin eli merkitysjärjestelmän, joka ohjaa nykyistä aluepoliittista ajattelua ja aluepolitiikan käytäntöjä. Se perustuu tietynlaisille rationaliteeteil-

le ja suosii tietynlaisia alueita, paikkoja, intressejä ja toimijoita toisten kustannuksella (Jessop 2005). Kaupunkiregionalismi voidaan ymmärtää myös valtion aluepoliittisena strategiana, jossa korostetaan kaupunkialueiden roolia valtion kansainvälisen taloudellisen ja geopoliittisen toimijuuden ja aseman säilyttämisessä.

Tutkimuksemme tavoitteena on lisätä ymmärrystä kaupunkiregionalismista aluepolitiikkaa ohjaavana imaginaarina sekä purkaa kaupunkiregionalistiseen imaginaariin liittyviä järjelyn muotoja tarkastelemalla niiden poliittista käyttöä. Toiseksi pyrimme osoittamaan, kuinka pääkaupungin pormestarin asemasta kilpailleet kunnallisvaaliehdokkaat hyödynsivät kaupunkiregionalismia depolitisoituna diskursiivisena resurssina edistääkseen markkinaliberaalin rationaliteetin mukaisia aluepoliittisia käytäntöjä. Kaupunkiregionalistisen imaginaarin ja depolitisointipolitiikan teoreettisen tarkastelun pohjalta kolmas tavoitteemme on hahmottaa vaikutusvaltaiseksi muodostuneen kaupunkiregionalismin mahdollisia seurauksia valtion aluerakenteen sekä politiikan tilan ja subjektien uudelleenmäärittelyn kannalta.

Tutkimusaineistomme koostuu ajankohtaisista kansallista aluepolitiikkaa määrittelevistä politiikka-asiakirjoista sekä Helsingin pormestariehdokkaiden vuoden 2017 kunnallisvaalien yhteydessä esittämistä kaupunkiseutujen aluepoliittista ja taloudellista roolia koskevista puheenvuoroista. Asiakirja-aineistoon kuuluvat esimerkiksi kasvusopimukset, joissa on sovittu valtion ja suurten kaupunkiseutujen kesken strategisista kehittämisen painopisteistä vuosille 2016–2018 (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017a); maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimukset (MAL), jotka valtio on solminut suurimpien kaupunkiseutujen kanssa (Ympäristöministeriö 2017); maakuntauudistukseen liittyvät asiakirjat (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2017) sekä 1.3.2017 kirjattu luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b). Asiakirja-aineiston tarkoitus on dokumentoida kansallisen aluepolitiikan käytäntöjen ja ajattelutapojen ajankohtaisia kehitysuuntia. Asiakirjat eivät siis ole tutkimuksessamme yksityiskohtaisen analyysin kohteena vaan käytämme niitä tausta-aineistona, jonka avulla hahmotamme nykyisen kansallisen aluepolitiikan linjan keskeisiä ulottuvuuksia ja osoitamme valtion aluepolitiikan käytäntöjen kiinnittymisen kaupunkiregionalistiseen imaginaariin.

Yksityiskohtaisemman analyysin kohteena ovat kevään 2017 kuntavaaleissa Helsingin suurimpien valtuustoryhmien pormestariehdokkaiksi julistautuneiden poliitikkojen puheenvuorot, joissa he ottavat kantaa pääkaupunkiseudun aluepoliittiseen ja taloudelliseen asemaan osana Suomen valtiota. Aineistoina olemme käyttäneet muun muassa Helsingin Sanomien järjestämää vaalikeskustelua, johon osallistuivat pormestariehdokkaat Jan Vapaavuori (kok), Anni Sinnemäki (vihr) ja Tuula Haatainen (sd) (Helsingin Sanomat 7.3.2017), Demos Helsingin järjestämää pormestariintähtiä (YLE 17.3.2017) sekä eri medioissa julkaistuja pormestariehdokkaiden haastatteluja, puheita ja blogitekstejä (esim. Haatainen 2017; Junkkari 2017; Sinnemäki 2017; Vento 2017).

Kyseisen aineiston valintaan on kaksi syytä. Ensiksi, kevään 2017 kuntavaalit ja niiden yhteydessä tehty Helsingin ensimmäisen pormestarin valinta yhdessä historiallisen valtakunnallisen aluekehittämisyjärjestelmän uudistuksen kanssa ovat aktivoineet kansallisen aluepoliittisen keskustelun uudella tavalla. Perinteisesti aluepolitiikka on suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa yhdistetty – erityisesti keskustan harjoittamaan – puoluepoliittiseen peliin, jossa poliittiset toimijat pyrkivät turvaamaan edustamiensa ryhmien edut (Moisio 2012). Puoluepolitiikka on yhä merkittävä aluepoliittista kamppailua leimaava rajapinta, mutta erilaisten yhteiskunnallisten prosessien myötä keskusteluun on tullut mukaan uudenlaisia jakolinjoja, jotka liittyvät esimerkiksi alueellisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin intresseihin. Kuntavaalikampanjointi ja käynnissä oleva maakuntauudistus tarjoavat puolestaan yhteiskunnallisesti kiinnostavan momentumin politikoinnille, jossa erilaiset aluepoliittiset näkökulmat tulevat julkisesti näkyviksi.

Toiseksi, olemme valinneet Helsingin pormestariehdokkaiden puheenvuorot analyysin kohteeksi, että kaupunkiregionalistinen keskustelu liittyy Suomessa ennen kaikkea pääkaupunkiseudun ja muun Suomen välisen suhteen uudelleentulkintaan. Kaupunkien asemaa korostavia puheenvuoroja ovat toki esittäneet useat pääkaupunkiseudun ulkopuolistenkin keskustusten puolesta kampanjoivat poliitikot. Niissä pääpaino on kuitenkin ollut kyseessä olevan kaupunkikeskuksen alueellisessa roolissa. Kaupunkiseutujen ja valtion välinen suhde on ollut erityisen politikoinnin ja politisoinnin kohteena nimenomaan pääkaupunkiseudun aluepoliittista ja taloudellista

roolia koskevissa puheenvuoroissa. Lisäksi kaupunkiregionalistinen imaginaari on materialisoitunut näyttävimmän juuri metropolivaltiokehitystä tukevana – ”kansallisen edun” nimissä perusteltuina – investointeina pääkaupunkiseudun kehittämiseen.

Artikkelimme on tavoitteiltaan ensisijaisesti teorettinen: pyrimme kehittämään kaupunkiregionalistiseen imaginaariin liittyvää teoretisointia. Käyttämämme empiirinen aineisto ei kuitenkaan palvele induktiivisen teorianmuodostuksen työkaluna kuten teorian ja aineiston välisistä suhteista usein ajatellaan (vrt. Alasuutari 2014; Pieniniemi 2014). Aineiston avulla ei ole myöskään tarkoitus tuottaa yleistettävää tietoa kaupunkiregionalistisen imaginaarin olemassaolosta tai ilmiön ”voimakkuudesta”. Sen sijaan aineiston avulla on tarkoitus lisätä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä sekä sen mahdollisista aluerakenteellisista ja politiikan tilaa ja subjekteja koskevista vaikutuksista (vrt. Alasuutari 2014, 85). Käytämme aineistoa esimerkkinä tavasta, jolla poliittinen eliitti hyödyntää kaupunkiregionalistista imaginaaria politiikan diskursiivisena resurssina edistääkseen markkinaliberaalin ideologian mukaisia aluepoliittisia ideoita ja käytäntöjä. Lisäksi käymme aineistojen kautta läpi kaupunkiregionalismin olennaisesti liittyviä, valtion ja kaupunkialueiden suhteita määrittäviä järjelyn muotoja ja pohdimme diskursseihin sisältyviä ristiriitaisuuksia, jotka liittyvät erityisesti ajatukseen epäpoliittisuudesta ja ”yleisestä edusta”.

Väitämme, että kaupunkiregionalistisen ajattelutavan tuntemus on pormestariehdokkaiden puheenvuorojen ja niihin sisältyvien järjelyjen syvän logiikan ymmärtämisen edellytys. Aineistojen tulkinnassa kiinnitämme erityistä huomiota epäpoliittisoinnin ja politiisoinnin momentteihin, joiden keskinäistä suhdetta nimitämme depolitisaation politiikaksi. Esimerkkiaineistomme poliitikkojen puheenvuoroissa politisoidaan joukko ilmiöitä ja niiden välisiä suhteita sekä toisaalta pyritään rajaamaan tietyt asiat poliittisen kiistanalaisuuden ulkopuolelle.

Katsomme kaupungistumispuheen depolitisoinnin liittyvän talouspuheen depolitisaation laajempaan ilmiöön (Eskelinen ja Jonker-Hoffrén 2017). Tarkastelemme depolitisaatiota Carl Schmittin (2015) poliittisen käsitteen sekä sen yhteydessä esitetyn liberalismiin kritiikin kautta. Schmittin poliittisen kriteerin rinnalla hyödynnämme politiikan toimintakäsitteen perspektiiviä (Palonen 2003). Poliittisointi ja depolittisointi sekä niiden suhteessa

ilmenevä valikoivuus tekevät mahdolliseksi analysoida, kuinka henkilöt toimivat poliittisesti – siis kuinka he tässä tapauksessa politikoivat ehdolle asetuvina poliitikkoina. Ehdokkaiden puheenvuorot eivät ole huomiomme kohteena vain niiden rajatussa päivänpoliittisessa asiayhteydessä vaan katsomme niillä olevan laajempaa merkitystä keskustelulle kaupunkiseutujen ja valtion suhteesta sekä yleisemmin valtion tilallisuudesta. Puheenvuoroista voidaan tunnistaa tietynlainen valtiokäsitys sekä poliittinen agenda, jotka sen lisäksi että tähtäävät poliittisten voimasuhteiden uudelleenjärjestelyyn, päätyvät myös määrittämään politiikan tilan ja poliittisen yhteisön erityisellä tavalla.

Politikoinniksi kutsutaan tässä poliitikolle ominaista toimintaa, jossa hän tarttuu tiettyssä tilanteessa ilmeneviin mahdollisuuksiin, esimerkiksi asemoi ja esittelee itseään ehdokkaana voittaakseen kannatusta vaaleissa. Poliittisointi viittaa erityisiin tulkitoihin, jotka tähtäävät asian, kuten kaupunkiseudun ja valtion suhteen, uudelleenmäärittelyyn. Depolittisointi taas ymmärretään sekä osana poliittikon argumentaatiota että tiettyssä kaupunkiregionalistisessa ajattelutavassa ilmenevän laajempaan tendenssiin. Viimein pyrimme analysoimaan kaupunkiseudun ja valtion suhteen uudelleenmäärittelyn seurauksia valtion tilasuhteiden ja politiikan tilan (*polity*) kannalta.

Artikkelin seuraavassa osiossa hahmottelemme näkökulmaamme kaupunkiregionalismin vaikutusvaltaisena talousmaantieteellisenä merkitysjärjestelmänä, joka ohjaa nykyistä aluepoliittista ajattelua ja aluepolitiikan käytäntöjä. Tämän jälkeen muotoilemme Schmittin depolitisaation kritiikin avulla politiikan ensisijaisuutta korostavan näkökulman, jonka avulla pyrimme tunnistamaan politiisoinnin ja depolittisoinnin erityisen suhteen. Neljännessä luvussa tarkastelemme tutkimusaineiston kautta, kuinka poliitikot hyödyntävät kaupunkiregionalistista imaginaaria politiikan diskursiivisena resurssina. Kiinnitämme seuraavissa kolmessa analyysiluvussa erityisesti huomiota kaupunkiregionalismin oletettuun neutraalisuuteen sekä poikkeustilan ja yleisen edun *topoksiin*². Päätösluvussa arvioimme kaupunkiregionalistisen ajattelutavan implikaatioita valtion aluerakenteen, politiikan tilan ja subjektien kannalta sekä hahmottelemme eräitä kaupunkiregionalismin liittyviä jatkotutkimusaiheita.

Kaupunkiregionalismi aluepoliittisena imaginaarina

Kaupunkiregionalismia voidaan pitää 2000-luvun alun keskeisimpänä aluepoliittisena käytäntönä ja ajattelutapoja ohjaavana talousmaantieteellisenä imaginaarina (vrt. Moisiso ja Jonas 2017). Imaginaarin suosiosta kertovat paitsi lukuisat kaupunkien, kaupunkimaisuuden ja kaupungistumisen teemojen ympärille rakennetut tutkimus- ja koulutusohjelmat myös erilaisten kaupunkien asemaa korostavien aluepoliittisten ohjelmien runsaslukuisuus. Brenner ja Schmid (2015, 155) ovatkin todenneet, että ”urbaanista” on tullut ensisijainen tulkintakehys, jonka kautta nykyisiä yhteiskunnallisia, taloudellisia, poliittisia ja ympäristöllisiä kehityssuuntia tulkitaan ja kartoitetaan sekä akateemisissa että julkisissa keskusteluissa.

Yleisellä tasolla imaginaarit viittaavat yksilöiden kokemuksia ja yhteisöjen toimintaa ohjaaviin, diskursiivisiin ja materiaalisista elementeistä koostuviin merkitysjärjestelmiin (Jessop 2005; Sum ja Jessop 2013). Imaginaarit ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen ja poliittisen toiminnan kannalta merkityksellisiä, sillä ne tarjoavat yksilöille ja kollektiiveille mentaalisen ”kartan” tai viitekehysten, jonka kautta yhteiskunnallisia ilmiöitä voidaan tarkastella ja jonka kautta ne tulevat helpommin ymmärretyiksi (Sum ja Jessop 2013, 165). Imaginaarit tuovat päätöksenteon kannalta toivottua järjestystä esimerkiksi kapitalistisen talousjärjestelmän monimutkaisuuteen identifioimalla sen elementtejä, kuten keskeisiä toimijoita ja niiden välisiä suhteita, ja kääntämällä ne politiikan ja tutkimuksen keinoin havaittaviksi ja hallittaviksi objekteiksi (Jessop 2005).

Imaginaarit ovat ideologioita laajempia merkitysjärjestelmiä, jotka tuottavat merkitysten tekemisen ”raaka-aineita” (Sum ja Jessop 2013, 164). Näin ollen esimerkiksi kaupunkiregionalismi ei ole suoraan kytketty joidenkin yksilöiden tai ryhmien tarpeisiin, vaan sen kautta voidaan argumentoida hyvin erilaisia poliittisia näkemyksiä ja intressejä. Imaginaarit mahdollistavat erilaisten ja keskenään ristiriitaistenkin intressiryhmien liittoumia, kuten on nähtävissä kaupunkiregionalismissa, joka yhdistää paradoksaalisella tavalla esimerkiksi ekologisemman elämäntavan puolesta kamppailevia kapitalismikriittisiä ympäristöaktivisteja ja talouskasvun nimiin vannovia kapitalisteja. Kaupunkiregionalismi ei kuitenkaan ole ideologisesti neutraali, sillä sitä käytetään tietyn-

laisten ideologisten intressien edistämiseen, ja toisaalta imaginaari muotoutuu jatkuvasti ideologisten kamppailujen kohteena.

Imaginaarit ovat sanan etymologian mukaisesti kuvitelmia, joiden avulla ihmiset pyrkivät jäsentämään yhteiskunnan monimutkaista todellisuutta politiikan keinoin hallittaviin osa-alueisiin tai sfääreihin. Esimerkiksi ”taloutta” voidaan tarkastella kuvitteellisena tietynlaisten sosiaalisten suhteiden, toimintojen ja materiaalistien elementtien yhteenliittymänä. Imaginaarit eivät ole olemassa vain kielellisinä konstruktioina, vaan niitä tuotetaan ja muokataan myös lukuisilla materiaalisilla käytännöillä (Sum ja Jessop 2013). Kuvitteellisuus ei tarkoitaakaan, että imaginaarit olisivat pelkästään diskursiivisia rakennelmia vailla kosketusta materiaalliseen todellisuuteen. Sen sijaan imaginaarit ovat aina valikoivia ja vaillinaisia yksinkertaistuksia, jotka pyrkivät luonnollistamaan tiettyjä elementtejä. Esimerkiksi ”tietotalouden” imaginaariin sisältyvät korkean teknologian toimialat, innovatiiviset kaupunkiseudut ja niin sanotun luovan luokan edustajat, mutta sen ulkopuolelle jäävät perinteiset resurssi-intensiiviset toimialat ja perifeerisiksi mielletyt alueet (ks. Jessop 2005; Luukkonen ja Moisiso 2016). Vastaavasti esimerkiksi ”biotalouden” imaginaarissa korostuvat resurssi-intensiiviset toimialat ja valtioalueen uusiutuvat luonnonvarat, joita pyritään hallinnoimaan valtiollisen strategian puitteissa (Biotalous 2014).

Kaupunkiregionalismi on alueellinen ja taloudellinen imaginaari. Sen juuret ovat talousmaantieteessä 1990-luvulla hallitsevaksi nousseessa uusregionalismissa. Opeissa onkin nähtävissä monia yhtäläisyyksiä kuten ajatus vallan horisontaalisen ja vertikaalisen uudelleenskaalautumisen vääjämättömyydestä globaalin kapitalismin aikakaudella (Rodríguez-Pose 2008). Opit eroavat toisistaan lähinnä sen suhteen, että uusregionalismin mukaan ”alueet” ja niiden institutionaaliset rakenteet ovat globaalin kapitalismin hallinnan ja säätelyn kannalta ratkaisevia poliittisen ja taloudellisen toiminnan maantieteellisiä skaaloja. Kaupunkiregionalistien mukaan taas nimenomaan globaalit ”kaupunkialueet” ovat ratkaiseva toiminnan taso (Scott 2001).

Kaupunkiregionalismin perusajatukset kaupungeista ja kaupunkialueista taloudellisen kasvun sekä globaalitalouden hallinnan ensisijaisina paikkoina ovat saavuttaneet suosiota alue- ja talouspolitiikan parissa toimivien kansainvälisten politiikkaorganisaatioiden, suunnittelijoiden ja asiantuntijoiden

keskuudessa (Moisio ja Jonas 2017). Kaupunkiregionalismi tarjoaa selkeän mentaalisen viitekehyksen globaalin kapitalismin maantieteellisten ulottuvuuksien tarkasteluun sekä sitä tukevien poliittisten valintojen ja käytäntöjen legitimointiin. Kuten muutkin yhteiskunnalliset imaginaarit myös kaupunkiregionalismi on perustaltaan poliittisesti valikoiva merkitysjärjestelmä. Viime kädessä nämä imaginaariin kuuluvat valinnat materialisoituvat alue- ja talouspoliittisina käytäntöinä.

Eräs kaupunkiregionalismin keskeisistä lähtökohdista on ajatus tilan relationaalisuudesta (Harrison 2010). Toisin sanoen yhteiskuntaa luonnehtivat alueelliset järjestelmät eivät ole hierarkkisesti järjestäytyneitä ja territoriaalisesti rajautuneita kokonaisuuksia vaan huokoisia ja alati muuttuvia verkostomaisia yhteenliittymiä. Kaupunkiregionalismin näkökulmasta kaupunkialueet ovat kapitalistiseen talousjärjestelmään kuuluvassa globaalissa kilpailussa ratkaisevia poliittisen, taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen toiminnan skaaloja (Scott 2001). Globaalin kapitalismin katsotaan operoivan jäykän territoriaalisen valtiojärjestelmän sijaan urbaanien keskittymien muodostaman verkoston kautta (Moisio ja Jonas 2017). Kaupunkiregionalismin näkökulmasta kaupunkialueet ovat nykyisen talousjärjestelmän kannalta sopivan kokoisia. Yhtäältä ne tarjoavat globaalin kilpailun kannalta riittävästi mittakaavaetuja pääomavirtojen houkuttelemiseksi ja lisäarvon tuottamiseksi. Toisaalta niiden katsotaan olevan hallinnollisesti ja toiminnallisesti riittävän ketteriä sopeutumaan talouden äkkinäisiin suhdannevaihteluihin (esim. Ohmae 1995).

Kaupunkiregionalismin relationaalisen tilakäsitteen mukaisesti valtioita tai muita aluetaloudellisia kokonaisuuksia tarkastellaan ”virtojen tiloina”, joissa kaupungit ovat keskeisiä solmukohtia (esim. Castells 1996; Scott 2001). Kaupunkiregionalistien näkökulmasta kaupunkialueet ovat ratkaisevassa asemassa valtioiden menestyksen kannalta, sillä ne kiinnittävät kansantaloudet globaaleihin pääoma- ja resurssivirtoihin. Toisaalta kaupunkialueita pidetään toiminnallisina (talous)alueina, jotka eivät nykyisen immateriaalisen tietotalouden aikakaudella kiinnity juuri lainkaan muuhun valtiotilaan vaan operoivat suhteellisen itsenäisesti globaaleilla markkinoilla. Moisio ja Jonasin (2017) mukaan tämä näkyikin kaupunkialueiden valtion keskushallinnolle suuntaamina vaatimuksina ja poliittisen autonomian lisääntymisenä.

Suomalaista aluepolitiikkaa kritisoidaan usein siitä, että kaupunkien kehittämislle annetaan vähän painoarvoa ja aluepolitiikkaa ohjaa edelleen ”koko maan asuttuna pitämisen” doktriini. Vaikka joidenkin mukaan varsinainen kaupunkipolitiikka on käynnistynyt Suomessa vasta 2000-luvulla (von Bruun ja Kirvelä 2009), ei kaupunkiregionalistinen ajattelu merkitse Suomen valtion aluepoliittisen lähihistorian näkökulmasta poikkeamaa vaan myötäilee valtion strategisia aluepoliittisia linjauksia, joiden pyrkimyksenä on viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana ollut valtion aluerakenteen ”trimmaaminen” globaalin talouskilpailun ehdoilla.

Vielä 1970-luvun loppupuolella keskushallinnon visioissa valtion aluerakenne rakentui Christallerin keskustaajamateorian mukaisesti erisuuruisten keskusten hierarkkisesta verkostosta, jossa palvelutason mukaisesti luokitellut keskuksat toimivat keskushallinnon politiikan toteuttajina ja välittäjinä. Alueajattelun ja sen vanavedessä käynnistyneen kaupunkipolitiikan myötä järjestelmää on purettu 1980-luvulta lähtien systemaattisesti. Esimerkiksi 1990-luvulla käynnistettyjen aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmien mukaisesti Suomen aluerakenteellisen ja taloudellisen selkärangan muodostivat valtion visioissa noin 30 suurinta suhteellisen tasaisesti ympäri valtiotilan jakautunutta aluekeskusta (ks. Luukkonen 2015). Viimeisen vuosikymmenen aikana metropolivaltion visioissa on puolestaan korostettu suurimpien kaupunkiseutujen sekä niitä yhdistävien kehityskäytävien merkitystä valtion aluerakenteen tukipilareina (ks. Moisio 2012).

Suomessa lainsäädännöllinen vastuu alueiden kehittämisestä on edelleen valtiolla ja kunnilla sekä niiden muodostamilla kuntayhtymillä eli maakunnan liitoilla. Kaupunkiseutujen aluepoliittista ja kansainvälistä taloudellista asemaa ja toimijuutta on kuitenkin pyritty systemaattisesti vahvistamaan erilaisilla politiikkaohjelmilla ja lainsäädännön muutoksilla. Ajankohtaisia esimerkkejä valtion kaupunkiregionalistisesta aluepolitiikasta ovat valtion ja eräiden kaupunkiseutujen solmimat kasvusopimukset sekä niin sanotut MAL-sopimukset (maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukset). Kuuden kaupungin ja kahden kasvuyöhykkeen kanssa solmituilla kasvusopimuksilla toteutetaan Sipilän hallituksen tavoitetta tukea ”kaupunkiseutujen ja kasvukäytävien sekä eri alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan kilpailukyvyyn parantamista” (Valtioneuvoston kanslia 2015, 31). MAL-sopimukset ovat puolestaan so-

pimuksia, jotka valtio on solminut suurimpien kaupunkiseutujen (Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun seudun) kanssa. Myös näiden sopimusten tavoitteena on parantaa kaupunkiseutujen toimivuutta ja kilpailukykyä sekä kuntien tasapuolista kehittämistä.

Tuorein esimerkki lainsäädännöllisistä uudistuksista on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista. Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastojen hallinnoinnista sekä laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista kumotaan, ja niiden sijaan säädetään uusi laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista. Lakiesitys on tärkeä osa käynnissä olevaa alueuudistusta. Esityksellä pyritään luomaan lainsäädäntö, joka antaisi maakunnille paremmat mahdollisuudet räätälöidä niin sanottujen kasvupalveluiden sisältö alueen tarpeisiin soveltuvaksi ja lisäksi näin aluekehittämissä politiikan paikkaperaisuutta. Toteutuessaan uuden aluekehityslain katsotaan vahvistavan uudistuksen hengen mukaisesti maakuntien asemaa aluepoliittisina toimijoina (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b, 7).

Joidenkin arvioiden mukaan maakuntauudistus heikentäisi kaupunkien aluepoliittista asemaa ja olisi näin kaupunkiregionalistisen imaginaarin vastainen kehityssuunta. Näkemyksemme mukaan alueuudistus kuitenkin pikemminkin vahvistaa kaupunkien ja kaupunkiseutujen asemaa. Ensinnäkin, alueuudistus perustuu lähtökohtaisesti kaupunkiregionalismin keskeiseen ajatukseen, jonka mukaan toiminnalliset kaupunkiseudut ovat hyvinvoinnin ja vaurauden luomisessa tehokkaampia aluekokonaisuuksia kuin valtio. Lisäksi alueuudistuksen myötä maakuntien sisäinen päätöksentekovalta jakautuu kuntien väestöllisen painoarvon mukaisesti. Lakiesitysten mukaisesti maakuntia ei jaettaisi sisäisiin vaalipiireihin, vaan maakuntavaltuustojen jäsenet valitaan yhdestä, maakunnan kattavasta vaalipiiristä (HE 15/2017). Vaikka uudistuksella halutaan korostaa, että uudet maakunnat muodostavat täysin uudenlaiset itsehallintoalueet, voidaan hyvin olettaa, että vaalijärjestelmä vahvistaa maakuntien keskuskaupunkien asemaa.

On myös huomattava, että lakiluonnoksessa esitetään Uudenmaan osalta erillisratkaisua, jossa aluekehittämistehtävien järjestäminen olisi Uudenmaan maakunnan vastuulla, mutta muista Suomen maakunnista poiketen kasvupalvelutehtävien järjestäminen olisi pääkaupunkiseudun kuntien (Helsinki, Espoo ja Vantaa) perustaman kuntayhtymän vas-

tuulla (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b, 67). Tämä pääkaupunkiseudun talouden, työmarkkinoiden ja väestöpohjan erityispiirteillä perusteltu erillisratkaisuesitys on keskeinen osa hallituksen kaupunkiregionalistista aluepolitiikkaa, jolla pyritään edistämään metropolialueen elinkeinopolitiikkaa ja kansainvälistä kilpailukykyä.

Kasvusopimusten, MAL-sopimuksen ja alueuudistuksen taustalla olevat rationaaliset, niille asetetut tavoitteet ja esitetyt toimenpiteet kytkeytyvätkin kaupunkiregionalistisen imaginaarin opinkappaleisiin. Imaginaarin mukaisesti globaalisti menestyvän valtioterritorion keskeisiä elementtejä ovat kansainvälisesti verkottuneet suuret kaupunkiseudut ja pääkaupunkiseudun muodostama metropolialue, jotka kykenevät houkuttelemaan globaaleja osaaja- ja pääomavirtoja ja tarjoavat inspiroivia toiminta- ja asumisympäristöjä luoville osaajille.

Valtion keskushallinnon käynnistämien kaupunkipoliittisten ohjelmien ja hallitusohjelmiin kirjattujen tavoitteiden ohella kaupunkiregionalistisen imaginaarin vahvistunut asema tulee esille myös useissa kansallista aluepolitiikkaa tarkastelevissa asiantuntijapuheenvuoroissa (esim. von Bruun ja Kirvelä 2009; MDI 2015; Soininvaara ja Särelä 2015). Esimerkiksi Sipilän hallituksen hallitusohjelman tausta-aineistona käytetystä kaupunkipoliittikan tiekartaksi nimetyistä ”*Onko maallamme malttia kaupungistua?*” -raportissa (MDI 2015) korostetaan pääkaupunkiseudun roolia kansantalouden veturina:

”Suomikin tarvitsee globaaleja osaaja- ja investointivirtoja houkuttelevan metropolin, sillä kaupungit kilpailevat osaajista ja investoinneista ensisijaisesti globaalisti, eivät alueellisesti... kaupunkien erottautumis- ja kilpailukykyvaltteina jatkavat entistäkin voimakkaammin elämänlaatuksymyksiin vastaavat pehmeät tekijät, kuten urbaani kaupunkikulttuuri, elämyksellisyys ja tapahtumallisuus” (MDI 2015, 5).

Otsikon intertekstuaalinen viittaus pääministeri Urho Kekkosen aluepoliittiseen pamflettiin vuodelta 1952 sisältää kaksi keskeistä ajatusta. Ensinnäkin Suomen tulee kaupungistua – joskin maltillisesti. Toiseksi nykyisessä immateriaalisessa taloudessa kansakunnan vaurastumisen ensisijaisia raaka-aineita ovat tieto, ideat ja osaaminen, joiden valjastaminen edellyttää investoimista kaupunkeihin.

Kaupunkiregionalismi on samanaikaisesti sekä alueellinen että taloudellinen imaginaari.

Aluepoliittisena imaginaarina sen suosio perustuu yhtäältä sen tarjoamiin vaihtoehtoihin, ”post-valtiollisiin” tapoihin tarkastella yhteiskunnallisia prosesseja ja suhteita. Toisaalta se tarjoaa välineitä tarkastella taloudellisia prosesseja ja suhteita tavoilla, jotka resonoivat yhteiskunnallisessa keskustelussa auktoriteettiasemaan asemaan nousseen näennäisesti neutraalin taloustieteellisen asiantuntijatiedon kanssa (vrt. Eskelinen ja Jonker-Hoffrén 2017). Seuraavassa luvussa tuomme tarkasteluun kaupunkiregionalismille ominaista depolitisaation politiikkaa avaavan poliittisen näkökulman, jonka avulla kyseenalaistamme oletuksen taloudellisten järkeilyjen objektiivisesta vastaansanomattomuudesta sekä tähän nojaavan tulkinnan kaupunkiseutujen ja valtion suhteesta.

Depolitisaation kritiikki ja politiikan ensisijaisuus

Depolitisointi on uusliberaalin poliittisen ajattelutavan keskeinen strategia. Se voidaan tunnistaa globalisaatiodiskurssiin liittyväksi depolitisoinnin politiikaksi (Bourdieu 2002) tai jopa liberalismiin lojikkaan sisäänrakennetuksi politiikanvastaisuudeksi (Schmitt 2015).

Yhteiskuntatieteellinen tutkimus on 1990-luvulta alkaen pureutunut laajasti depolitisoitumisen dynamiikkaan. Sen keskeisiä piirteitä ovat demokration rapautuminen sekä julkisen sektorin ja myös julkisen tilan heikentyminen talouskonsensuksen vaatimuksen täyttäessä poliittisen erimielisyyden tilan. Poliittinen erimielisyys on korvautunut äärimäisyyksien politiikalla, kuten etnisyyteen kiinnittyvillä erotteluilla tai epätoivoisten väkivallantekojen mediaspektaakkeilla. Samanaikaisesti kuka hyvänsä, joka rohkenee tuoda esiin markkinaliberaalista konsensuksesta poikkeavia poliittis-taloudellisia malleja tai yhteiskuntapoliittisia linjauksia, menettää uskottavuuttaan politiikassa ja tulee eristetyksi valtaosuksien jaossa.

Jälkidemokraattinen julkisuus sallii toki esittää loputtomasti erilaisia mielipiteitä mistä tahansa, mutta nuo esittäjät kuten muutkin sidosryhmät huomioidaan päätöksenteossa ja ”hyvässä hallinnossa” niin kauan kun ne eivät haittaa vallitsevaa poliittis-taloudellista järjestystä (Swyngedouw ja Wilson 2014, 5). Käytännössä tämä tarkoittaa, että merkittävimmät talouspoliittiset ratkaisut eivät herätä juu-

rikaan julkista huomiota, minkä seurauksena ne välttävät toimivan demokraattisen kontrollin. Depolitisoitumista palvelevat myös erilaiset uhriutumisella kisaavat identiteettipolitiikat ja keskustelua hajauttavat mikropolitiikat, jotka jakavat kansalaisia toisilleen vihamielisiin pienryhmiin ja keskustelun yhteisiä nimittäjiä eliminoivan luonteen myötä myös entistä laajempaan poliittisesti välinpitämättömien joukkoon.

Tärkeimmän ja kiinnostavimman näkemyksen depolitisaatiosta tarjoaa oikeustieteilijä ja politiikan-teoreetikko Carl Schmittin (1888–1985) tulkinta liberalismista (2015). Schmitt on depolitisaation keskeinen kriitikko ja johdonmukainen poliittisen puolestapuhuja. Tarkastelumme kannalta Schmitt on hyödyllinen teoreetikko myös siksi, että hän kytki politiikan tarkastelunsa valtioon, mutta tulkitsi valtiota politiikan ensisijaisuuden kautta: ”[v]altion käsite edellyttää poliittisen käsitettä” (Schmitt 2015, 23). Poliittikan ensisijaisuuden painotus tarkoittaa sitoutumista konfliktiperspektiiviin. Konfliktiperspektiivi torjuu oletukset yhteiskunnallisten intressien harmoniasta ja politiikasta neutraalina yhteisten asioiden hoitamisena, jonka rationaalisuutta erimielisyys ja vastakkainasettelut häiritsevät. Tätä vastoin schmittiläinen käsitys poliittisen ensisijaisuudesta perustuu näkemykselle ihmisolennon dynaamisuudesta ja vaarallisuudesta.

Konfliktiperspektiivi luo edellytykset tutkimusotteelle, joka tunnustaa avoimesti konfliktin eli eturistiriidan ja siihen kytkeytyvän poliittisen kamppailun olemassaolon ja sen merkityksen yhteiskunnallisen kehityksen perustekijänä. Ihmisten väliset suhteet eivät ole lähtökohtaisesti harmonisia vaan antagonistisia: konflikti ja ristiriidat, joita ei voida ratkaista neutraalin rationaalisesti, ovat ihmisten välisen suhteiden pysyvä olotila (Mouffe 2013, 138). Juuri konfliktiperspektiivi yhdistää kaupunkiregionalismin analyysissä soveltamiamme teoria-aineksia: strategis-relaationaalinen valtioteoria perustuu marxilaiseen yhteiskunnallisen konfliktin teoriaan, jonka viitekehukseen yhdistettynä schmittiläinen poliittisuuden käsite ja liberalismiin kritiikki mahdollistavat depolitisaation politiikan tunnistamisen keskeiseksi menettelytavaksi kamppailussa valtion tilallis-strategisista valinnoista.

Schmittin poliittisen käsite ei ole tyhjentävä määritelmä vaan kyse on pyrkimyksestä tunnistaa poliittista määrittävä erityinen, itsenäinen ja välittömästi ilmeinen kriteeri. Siinä missä moraalista mää-

rittää hyvän ja pahan, esteettistä ruman ja kauniin ja taloudellista tuottavan ja tuottamattoman välinen erottelu, nostaa Schmitt erityisesti poliittista määrittäväksi kriteeriksi ystävän ja vihollisen välisen erottelun (2015, 31). Merkittävimpien inhimillisen toiminnan ja ajattelun alueiden sekä niiden viimekätisten kriteerien välillä vallitsee suhteellinen autonomia. Moraalin, estetiikan ja talouden kategoriat asettuvat väistämättä monimuotoisiin suhteisiin toistensa kanssa, mutta niitä ei voida pelkistää tai johtaa toisistaan. Poliittista määrittävän ystävä–vihollinen-erottelun tarkoitus on kuvata erityisesti yhdistämisen ja erottamisen äärimmäisintä intensiivisyyden astetta. Kyse ei ole metaforasta, vaan vihollinen on toinen ja vieras, joka viimekädessä uhkaa poliittisen ryhmittymän eli ”meidän” olemassaoloa ja elämäntapaa.

Vihollinen on Schmittin käsitteistössä poliittisen pluralismin edellytys. Tästä syystä vihollista ei tule tulkita moraalisesti pahana eikä tuomita ihmiskunnan vihollisena, sillä tämä poistaa pidäkkeet väkivallalta ja kehottaa vihollisen hävittämiseen. Vastoin politiikkaa korruptoivaa oletusta ihmiskunnan ykseydestä vihollinen tarjoaa perustelun meryhmän olemassaololle, laille ja järjestykselle. Tärkein argumentti ”hyvän vihollisen” puolesta kuitenkin on, että poliittisena toimijana vihollinen asettaa poliittisten mahdollisuuksien rajat eli rajoittaa vallankäyttöä ja luo siten edellytykset vapaudelle (Harle 2000, 141).

Schmitt käyttää ystävä–vihollinen-jaottelua osoittamaan, että politiikkaa ei voida ajatella ilman vastustusta ja vastustajia, joilla on sekä olemassaolon oikeutus että oikeutettuja intressejä. Tästä näkökulmasta erityisten taloudellisten intressien nostaminen politiikan rationaalisuuden neutraaliksi kriteeriksi, joka pakottaisi politiikan osapuolet samoihin johtopäätöksiin, on illuusio. Schmittin ajattelussa sisäpolitiikan osapuolet yhteiseen linjaan pakottava taho voi olla vain valtio – ei siis esimerkiksi kriisi-aikaan ja yleiseen etuun vetoava kaupunki tai yksittäinen poliitikko. Vain valtio voidaan ymmärtää nimenomaan poliittisena entiteettinä, suvereenina, joka määrittelee ystävän ja vihollisen erottelun valtion joutuessa (ulkoisen) uhan kohteeksi (2015, 23).

Juuri politiikan ensisijaisuuden vuoksi Schmittiä ei kuitenkaan voida pitää kyseenalaistamattoman valtiollisen suvereniteetin puolestapuhujana. Tämä olisi ongelmallista jo hänen poliittisen käsitteensä

kannalta, sillä jos poliittinen kamppailu valtiossa suljetaan pois, voisi politiikka Schmittin kriteereillä arvioituna toteutua vain suvereenien valtioiden väliseksi ymmärrettyissä kansainvälisissä suhteissa (Harle 2000, 136). Tulkintamme mukaan Schmittin tapaan antagonistisesti ymmärretty poliittinen voi oikeastaan toteutua vain parlamentaarissa demokratiassa (vrt. Mouffe 2013, 138–139). Poliittisen kriteerin erityinen arvo on kuitenkin siinä, että se sallii myös demokratian käytännön kyseenalaistamisen ja arvioimisen politiikan ensisijaisuuden perspektiivistä.

Valtion, kaupunkiseutujen ja politiikan tilan suhteiden tarkastelun kannalta on tarpeellista lyhyesti hahmottaa valtion asemaa Schmittin teoriassa. Schmittille valtio oli eurooppalaisen poliittisen tradition suurin saavutus, poliittisessa kamppailussa muotoutunut kokonaisuus, joka kykeni rauhoittamaan sisäisen konfliktin ja tarjoamaan suojan vihamielisiltä ulkovalloilta. Weimarin tasavallan (1919–1933) poliittisessa kontekstissa Schmitt painotti valtion yhtenäisyyttä ja suvereenin vallan roolia yhtenäisyyden takaajana. Liberaalin parlamentarismien kriisi Weimarin tasavallassa kietoutui laajenevaan poliittiseen osallistumiseen eli ”joukkojen politiikkaan” (*mass politics*) sekä valtion laajamittaiseen puuttumiseen taloudellisiin kysymyksiin (Jessop 2016, 60). Olosuhteissa, joissa parlamentaarinen demokratia näyttäytyi ratkaisuihin kykenemättömänä puoluepoliittisena valtataisteluna, Schmitt oli huolissaan ennen muuta valtion suvereniteetista ja päätöksentekokyvystä.

Schmitt katsoi kuitenkin jo 1930-luvulla valtioiden kyseenalaistuvan politiikan ensisijaisina paikkoina maailmanjärjestyksen muutoksen myötä. Valtiot syrjäyttävänä kategoriana Schmitt esitti suuralueet (*Großraum*), joiden teoretisoinnin lähtökohta oli Monroe-doktriinissa – Yhdysvaltojen poliittisessa vaateessa, jonka mukaan eurooppalaiset vallat eivät saa puuttua läntisen pallonpuoliskon asioihin (Schmitt 1941). Suuralue asetui vanhentuvan valtion ja universalististen prosessien ja ideologioiden implikoiman maailmanvaltion väliin. Schmitt näki Yhdysvallat ja Neuvostoliiton pseudo-universalistisina ja poliittisilta tavoitteiltaan imperialistisina suuralueina. Jotta ne eivät harjoittaisi politiikkaa eurooppalaisten ”päiden ylitse”, Schmitt toivoi Saksan johtaman Keski-Euroopan muodostumista niiden vastapainona toimivaksi suuralueeksi.

Suuralueiden muodostaman *nomoksen* eli anarkisen kansainvälisen järjestelmän mieli oli turvata

poliittinen pluralismi (Harle 2000, 148, 153). Historiallisen valtiomuutoksen suhteen suoralueteoria kuvaa osuvammin kylmän sodan asetelmaa kuin tilannetta sen jälkeen. Valtioiden alueellinen suveriniteetti on Schmittin tarkoittamassa mielessä rapautunut ja valtiot ovat muuttaneet alueellisuutensa ja vallankäytön muotojaan verkottumalla maailmanlaajuisiin pääoman ja informaation virtoihin. Silti valtioon kohdistuva poliittinen haaste tulee jopa suuremmissa määrin ”alhaalta” yhteiskunnasta – siis perinteisesti valtiosuveriniteetin alaisiksi miellettyistä sosiaalisista ja taloudellisista prosesseista – kuin ”ylhäältä” kansainvälisestä politiikasta, kuten kaupunkiregionalismissa artikuloituva vaatimus dynaamisten kaupunkiseutujen ja valtion suhteen uudelleenmäärittelystä osoittaa.

Schmittin metafysisinen käsitys ihmisolennon vaarallisuuden perustuvasta politiikan ensisijaisuudesta kyseenalaistaa toisenlaisen, myöhäismodernille ajalle tyypillisen metafysiikan, jossa tekniikan ja talouden oletettu neutraalius merkitsee politiikan negaatiota (Ojakangas 2004). Schmittin lähtökohta liberalismiin ja depolitisaation tarkasteluun on, että ”kaikilla [liberalismin] suorittamilla neutralisoinneilla ja depolitisoineilla on poliittinen merkitys” (2015, 77). Individualistisen liberalismiin pohjalta ei voida saavuttaa koko poliittisen ideaa. Sen sijaan liberalismi muodostaa ainutlaatuisen poliittisen käytännön, joka suhtautuu epäilevästi politiikkaan ja valtioon haluten rajoittaa valtiovaltaa yksilönvapauden ja yksityisomaisuuden suojelemiseksi.

Sivuuttaessaan valtion ja politiikan liberaali ajattelu suuntautuu ennen muuta etiikan ja talouden tai sivistyksen ja omaisuuden kaltaisiin teemoihin, jotka tuottavat erityisen depolitisoitujen käsitteiden järjestelmän. Keskustelun ryhmittymässä etiikan ja talouden alueille liberaali ajattelu pyrkii tukahduttamaan poliittisen paheksuttavana tai haitallisena alistavan vallan sfäärinä (mt., 78–79). Liberalistisessa käsittejärjestelmässä poliittisesta kamppailusta tulee kilpailua ja valtiosta yhteiskunta, joka Schmittin mukaan ymmärretään etiikan kannalta ihmisyyden ideologis-humanitaarisena representaationa tai tuotanto- ja kaupparjestelmän taloudellis-teknisenä ykseytenä. Samoin poliittisesti latautunut (ja paradoksaalisen poliittisen ykseyden muodostava) kansan käsite liudentuu kulttuurin ja keskustelun yleisöksi, yritys- ja työhenkilöstöksi ja kuluttajien joukoksi. ”Kaikki nämä jakautumiset tähtäävät varmuudella siihen, että valtiolta ja poli-

tiikalta riistetään niiden erityismerkitys ja että ne alistetaan osin individualistiselle eli yksityisöidelliselle moraalille, osin taloudellisille kategorioille” (mt., 80).

Erityinen liberaali dogmi on, että talous (tuotanto, kulutus, hinnanmuodostus, markkinat jne.) muodostaa oman tiukasti autonomisen alueensa, jonka tavoitteita ei voida johtaa estetiikasta, etiikasta, uskonnosta tai politiikasta. Nimenomaisesti ”[...] poliittisilta näkökohdilta on riistetty erityisellä päätöksellä kaikki pätevyys ja ne on alistettu moraalin, oikeuden ja talouden normatiivisuuksille ja ”järjestyksille” (mt., 80–81). Keskustelun normatiivisuus tai talouden abstraktin järjestyksen korostaminen häivyttävät politiikan konkreettista todellisuutta, joka koostuu konkreettisten ihmisten ja ryhmittymien vallasta suhteessa toisiin konkreettisiin ihmisiin ja ryhmittymiin. Taloudellinen vallankäyttö ei ole lainkaan vähemmän alistavaa kuin poliittinen vallankäyttö, mutta siinä missä poliittinen valta perustuu julkiseen näkyvyyteen ja vastuuseen, toimii taloudellinen valta ”yksityisellä alueella”, rajoitetussa julkisuudessa ja vailla vastuuta kohteilleen. Tästä lähtökohdasta käy ymmärrettäväksi, että poliittisesti ajateltuna normien ja talouden määräävä asema ei ole neutraali tosiasia, vaan niillä on ainoastaan ”konkreettinen poliittinen merkitys” (mt., 81). Toisin sanoen liberaali ideologia ja taloudellinen tieto ovat hallinnan välineitä tai – politiikan toimintaperspektiivistä ajateltuna – politiikan viitekohteita ja resursseja.

Kaupunkiregionalistinen imaginaari politiikan diskursiivisena resurssina

Taloudellis-poliittiset imaginaarit ovat samanaikaisesti sekä poliittisen kamppailun resursseja että niiden kohteita. Toisin sanoen yksilöt ja kollektiivit pyrkivät paitsi legitimoimaan oman kantansa imaginaarien kautta myös vakiinnuttamaan niiden asemaa hegemonisina viitekehäyksinä (Sum ja Jessop 2013, 166). Kaupunkiregionalistinen imaginaari on rakentunut keskeisiltä osin talusmaantieteellistä tutkimusperinnettä edustavien, kansainvälisesti tunnettujen tutkijoiden tuottaman tieteellisen tiedon pohjalle (Moisio ja Jonas 2017). Poliitikot eivät kuitenkaan ole olleet vain passiivisen omaksujan roolissa vaan osallistuvat aktiivisesti imaginaarin tuottamiseen. Näin ollen hallitseva kaupunkiregionalis-

tinen imaginaari voi toimia poliitikon uskottavuutta rakentavana viitekohteena ja valtaresurssina poliittisessa kamppailussa, kuten Helsingin pormestariehdokkaiden puheenvuoroja tulkitsemme.

Kevään 2017 kuntavaalit ajoittuivat Suomen aluejärjestelmän kannalta historialliseen vaiheeseen. Suomen aluejärjestelmää ja aluehallintoa ratkaisevasti muuttava SOTE- ja maakuntauudistus (alueuudistus) on täydessä vauhdissa. Julkaisuhetkellä olevan tiedon mukaan uusien maakuntien on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2020 alussa. Julkisuudessa esitetyissä lausunnoissa päähuomio on ollut uudistuksen sosiaali- ja terveyspalveluita koskevissa muutoksissa, mutta kuten Moisio ja Soininvaara (2017, 313) ovat kirjoituksessaan todenneet, alueuudistus koskee myös kuntien merkitystä ja asemaa sekä kunnallisen itsehallinnon olemusta ja ”muuttaa väistämättä myös Suomen valtion alueellista olemusta ja aluekehittämisjärjestelmää.” Alueuudistuksessa määritellään uudelleen suomalaisen aluehallinnon ja aluekehitysjärjestelmän perusinstituutioiden – kuntien, maakuntien ja valtion – väliset suhteet.

Hallinnollisten resurssien ja kompetenssien uudelleenmäärittelyn lisäksi (Moisio ja Soininvaara 2017) uudistus on herättänyt keskustelua valtion tilasuhteiden uudelleenjärjestelystä ja erilaisten alueellisten kokonaisuuksien asemasta osana Suomen valtioterritoriota. Erityisesti suurten kaupunkien päättäjät ovat aktivoituneet edustamiensa alueiden edunvalvonnassa. Useiden julkisuudessa annettujen lausuntojen ohella Suomen kuuden suurimman kaupungin johtajat julkaisivat loppuvuodesta 2016 kannanoton, jossa he kritisoivat uudistusta kapea-alaiseksi ja ilmaisivat huolensa, että uudistus vie ”pohjan suurten kaupunkien, kaupunkiseutujen sekä kasvukäytävien omiin vahvuuksiin perustuvalla kilpailukyvyyn parantamiselta, elinvoiman kehittämislähtöiseltä ja investoinneilta” (Helsingin kaupunki 2016). Hallituksen esityksessä uudeksi laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista tätä huolta on selkeästi pyritty hälventämään toteamalla, että ”[k]aupungit ja kunnat saavat uusista maakunnista *tasavertaisen kumppanin* alueen elinvoiman ja kilpailukyvyyn kehittämiseen” (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 7 kurssiivi lisätty).

Alueuudistusprosessi on siis selkeästi politisoinut valtion ja alueiden välisiä suhteita ja mobilisoinut tiettyjä tahoja argumentoimaan kaupunkiseutujen puolesta. Uudistuksen merkittävyys heijastui myös

kevään 2017 kuntavaalien teemoissa ja ehdolle asetuneiden puheenvuoroissa (esim. Kokoomus 2016; Vihreät 2016). Kuntavaalit avasivatkin mahdollisuuden kaupunkiregionalistisen aluepolitiikan edistämiseksi. Vaikka esimerkiksi Helsingin pormestariikissa oli kyse paikallispoliittisesta kamppailusta, jossa haettiin johtajaa paikallishallinnon organisatiolle, näkyi pormestariehdokkaiden kampanjoinnissa myös huoli pääkaupunkiseudun valtiollisen erityisaseman unohtamisesta käynnissä olevassa alueuudistuksessa. Meneillään olevan SOTE- ja maakuntauudistuksen käynnistämä valtion tilasuhteiden uudelleenjärjestely tarjosikin ehdokkaille mahdollisuuden korostaa kuntavaalien historiallista merkitystä kiinnittämällä niiden tuloksen laajempiin kansallisiin alue- ja talouspoliittisiin kysymyksiin sekä vaikuttaa valtion ja pääkaupungin tilallisten suhteiden uudelleenarviointiin.

Vaikka analysoimissamme Helsingin pormestariehdokkaiden, Jan Vapaavuoden (kok), Anni Sinne-mäen (vihr) ja Tuula Haataisen (sd), haastatteluissa on ensisijaisesti kyse Helsingin kuntavaaleissa äänestäville asukkaalle suunnatuista paikallispoliittisista puheenvuoroista, ovat ne myös osa kaupunkiregionalistista skaalan politiikkaa, jolla ehdokkaat pyrkivät edistämään tietynlaista valtion ja pääkaupunkiseudun suhteisiin liittyvää ajattelutapaa. Nostamme analyysissämme esiin kolme kaupunkiregionalistiseen imaginaariin nojaavaa retorista viitekohtaa, *depolitisoitu kaupunkiregionalismi, kriisitila ja yleinen etu*, joiden avulla katsomme ehdokkaiden argumentointeen pääkaupunkiseudun erityisaseman puolesta. Tilallisesti näiden viitekohtien kautta argumentointi liittyy kaupunkiregionalistiseen valtioterritorion uudelleenskaalaukseen, johon keskitymme analyysimme loppupuolella.

Neutralisoitu kaupunkiregionalismi ja poliittinen vastakkainasettelu

Depolitisaation politiikkaan liittyy yhtäältä tiettyjen suhteiden ja toimijoiden neutralisointi sekä toisten suhteiden ja toimijoiden politisointi. Kaupunkiregionalistisen imaginaarin osalta ensin mainittu koskee kaupungistumista ja kaupunkiseutujen taloudellisen ja valtiollisen roolin vahvistumista. Taloudelliseen välttämättömyyteen vetoavan depolitisaation rinnalla esimerkkiaineistostamme käy kuitenkin hyvin ilmi myös avoimen poliittisen ystävä-

vihollinen-jaon mobilisointi erityisesti kuntavaalien yhteydessä. Vastakkainasettelulla valtioon ja kaupunkivihamielisenä nähtyyn hallitukseen Helsingistä ja helsinkiläisistä rakennetaan poliittista subjektia. Tähän liittyvä Helsingin etuoikeuttamista vaativa vetoaminen kansalliseen yleiseen etuun muodostaa kuitenkin eron tavanomaiseen kunnallispoliittiseen puheeseen, jossa toki yleisesti kohdistetaan toiveita valtion aluepolitiikkaan ja rahoitukseen. Toisin sanoen Helsingin asema suhteessa valtioon esitetään kansallisena eikä vain kuntapoliittisena kysymyksenä, ja kytkeytymällä yleiseen etuun tämä siirto nojaa jälleen depolitisaation strategiaan. Juuri depolitisaation hyödyntäminen politiikan resurssina sekä sen kytkeytyminen ilmpoliittisiin vastakkainasetteluihin tekee tarpeelliseksi depolitisaation politiikan tarkastelun.

Helsingin pormestariehdokkaat pyrkivät neutralisoimaan kaupungistumisen vääjäämättömäksi ilmiöksi. Esimerkiksi Vapaavuori korostaa Helsingin Sanomien haastattelussa kaupungistumisen olevan ”globaali megatrendi, joka tapahtuu joka tapauksessa” ja toteaa, että ”siihen pitää kohdistaa voimavaroja, jotta siitä saadaan hyöty irti ja sitä pystytään hallitsemaan” (Junkkari 2017). Kaupunkiseutujen kansainvälisen aseman vahvistumista ei pidetä poliittisin valinnoin ohjailtavana kehityskulkuna vaan luonnonlakien kaltaisena ilmiönä, josta poliitikon sijaan parhaan hyödyn puristaa irti pragmaattinen talousjohtaja. Asioita pitää ”edistää pragmaattisesti, ei ideologisesti” kuten Vapaavuori toteaa (Junkkari 2017). Koska kaupunkiregionalistisen järjelyn mukaisesti kaupungistuminen on vääjäämätön ilmiö, ei sille ole vaihtoehtoja. Vaihtoehtojen puuttuessa asian suhteen ei myöskään voida tehdä arvovalintoja, joten kyse on depolitisoidusta eli väitetyesti epäpoliittisesta ilmiöstä.

Depolitisaation politiikan häivytetty poliittisuus on luettavissa esiin esimerkkiaineistossamme. Liberaalin ajattelun tilallisena muunnelmana tarkastelemme kaupunkiregionalistisen imaginaarin taustalla on ajatus siitä, että westfalenilainen valtioterritorioihin perustuva geopoliittinen maailmajärjestys on vanhakantainen ja jäykkä, eikä se vastaa nykyisen globaalimaa maailmantalouden aikakauden tarpeisiin. Kiireisimmät tulkitsijat ehdivät jo julistamaan (kansalliset) valtioiden loppua (esim. Ohmae 1995). Myöhemmissä puheenvuoroissa näkemystä on kuitenkin pidetty vahvasti liioiteltuina. Valtioita pidetään edelleen keskeisinä yhteiskunnallista todellisuutta jäsen-

tävinä poliittisina ja territoriaalisina viitekehyksinä. Nykyisessä valtiomuutoksessa kyse on lähinnä valtioiden territoriaalisuudessa, hallinnassa ja hallintamentaliteeteissa tapahtuvista muutoksista ja kyvystä sopeutua globaaliin muutokseen (esim. Arts ym. 2009). Oli miten oli, kaupunkiregionalismin näkökulmasta kaupunkien ja kaupunkiseutujen merkitys globaalissa maailmanjärjestyksessä on keskeinen – ehkä jopa keskeisempi kuin valtioiden, kuten Vapaavuoren kommentista käy ilmi:

”Nykyisin kyse on valtioiden välisen kilpailun sijaan yhä enemmän ja enemmän kaupunkien, kaupunkiseutujen ja metropolien kilpailusta.”
 (Junkkari 2017)

Kokoomuksen pormestariehdokkaan kommentti kuvastaa hyvin ajatusta siitä, että ketterät kaupunkiseudut ovat syrjäyttäneet kankeat valtiot globaalissa (talous)kilpailussa. Kyse on ennen kaikkea kaupunki–valtio-suhteen muutoksesta ja valtion roolin uudelleenmäärittelystä. Kaupunkiregionalismissa valtiota ei tarkastella maantieteellisenä alueena tai poliittisena kokonaisuutena vaan ensisijaisesti hallintakoneistona. Kaupunkiseutu sen sijaan nähdään simmeliläisesti orgaanisena aluekokonaisuutena (Simmel 2005). Tässä katsannossa kaupungit ja kaupunkiseudut ovat globaalilla pelikentällä kamppailevia taloustoimijoita kun taas valtion tehtävänä on toimia mahdollistajana, joka rakentaa kaupunkiseuduille edellytyksiä keskittyä itse peliin tai mikäli mahdollista – pysyttelee poissa kehityksen tieltä.

Kaupungistumisen neutralisoinnin ohella depolitisaation strategian toinen ulottuvuus on eräiden toimijoiden, suhteiden ja toimintojen politisointi. Toisin sanoen, kaupunkiregionalistisen aluepolitiikan neutraalin tosiasialuonteen vahvistamiseksi ja sen pohjalta toimimiseksi tarvitaan poliittinen vastapuoli tai vihollinen, jota vasten kaupunkiregionalistista aluepolitiikkaa voidaan peilata. Pormestariehdokaiden puheenvuoroissa tämä tapahtuu politisoimalla valtion ja pääkaupunkiseudun suhde. Ehdokaiden puheenvuoroissa valtio ei hahmotu maantieteellisenä alueena vaan lähinnä hallintakoneistona, jonka harjoittama aluepolitiikka on kaiken lisäksi (puolue)poliittisten intressien ohjaamaa:

”Yksi hyvin perustavaa laatua oleva ongelma ja haaste Suomessa on se, että meillä iso joukko Arkadianmäellä edelleen vastustaa kaupungistumista. Ne kuvittelee, että se on joku helsinkiläisten

kokoomuslaisten tai ituhippien salajuoni mutta kyse ei ole siitä. Kyse on globaalista megatrendistä... Kaikkein tärkein tehtävä on yrittää hallita tätä kasvua mutta sen hallitseminen on mahdotonta tai sen tekee hirveän vaikeaksi jos iso osa päättäjistä, pääministeripuoluetta myöten, on sitä mieltä, että se koko kehitys menee väärään suuntaan.” (Jan Vapaavuori, Helsingin Sanomat 7.3.2017)

”... valtiosuhteesta... on varmaan ihan selvää kaikille, että meidän nykyinen hallitus ei ole sellainen hallitus, joka keskittyisi kaupunkipolitiikkaan tai katsoisi koko Suomen elinvoimaa tai talouden dynaamisuutta ensisijaisesti kaupunkien näkökulmasta...” (Anni Sinnemäki, Helsingin Sanomat 7.3.2017)

Ehdokkaiden puheenvuoroissa valtio näyttäytyy toimijana, jonka politisoitunut aluepolitiikka uhkaa neutraalia, talouden rationaliteetteihin perustuvaa ja lopulta kaikkien eduksi koituvaa kaupunkien kehittämistä. Ehdokkaiden mielestä poliittisten intressien ohjaama ja poliittisesti toimiva valtion hallitus ei kykene tarkastelemaan asioita analyyttisesti tai tunnustamaan kaupungistumiseen liittyviä tosiasioita ja hyötyjä:

”Ongelma on Suomenmaassa tällä hetkellä ja suhteessa hallitukseen se, että sieltä puuttuu kaupunkinäkemys ja näkemys siitä, että millä tämä Suomi nousee.” (Tuula Haatainen, Helsingin Sanomat 7.3.2017)

”Meidän pitäisi ensin mieltää ja ymmärtää, että kaupungistuminen on hyvä juttu, tai vaikka ei olisikaan, niin se tapahtuu joka tapauksessa...” (Jan Vapaavuori, Helsingin Sanomat 7.3.2017)

Pormestariehdokkaiden puheenvuoroissa perinteinen kansallinen aluepoliittinen retoriikka, jossa ”etelää” on syytetty ”pohjoisen” unohtamisesta ja väheksymisestä, on käännetty pääläelleen. Ehdokkaiden mielestä valtion hallitus ei huomioi politiikkassaan riittävästi pääkaupunkiseutua, joka joutuu jatkuvasti kamppailemaan huomiosta ja oikeuttamaan olemassaolonsa:

”Pääministeripuolue ajattelee tosi herkästi Helsingistä, että se on maan pääkaupunki ja hallinnollinen keskus. He eivät tunnu muistavan sitä, että tämä on yli 630 000 tavallisen suomalaisen kotikaupunki, jotka ovat yhtä arvokkaita ihmisiä

kuin ihmiset muuallakin maassa.” (Anni Sinnemäki, Helsingin Sanomat 7.3.2017)

Valtion toiminnan poliittisuuden ja poliittisten intressien ohjaaman toiminnan vuoksi ehdokkaat korostavat yhtenä tulevan pormestarin tärkeimpänä tehtävänä Helsingin jatkuvaa edunvalvontaa suhteessa valtioon:

”Tämä hallitus ei ole Helsinki-myönteisin hallitus mutta eivät ole olleet edellisetkään. Et kyllä Helsingillä on edunvalvonnassa parantamisen paikka, oli hallitus mikä tahansa. Kyllä Suomessa pitää paremmin ymmärtää se, että meillä on vain yksi tämän kokoinen kaupunki, joka aidosti on kansainvälisessä kilpailussa muita metropoleja vastaan ja siihen pitää uskaltaa panostaa riittävästi.” (Jan Vapaavuori, Helsingin Sanomat 7.3.2017)

Ehdokkaiden puheenvuorojen kytkeytyminen kaupunkiregionalistiseen imaginaariin ilmentää kauttaaltaan liberaalia depolitisaation politiikkaa. Retorisesti tarkasteltuna johtavan kaupunkialueen itseoikeutettu valta-asema pyritään sementtoimaan argumentaation kyseenalaistamattomaksi lähtökohdaksi. Siihen tukeutumalla ehdokkaat voivat esittäytyä taloudellista rationaliteettia ruumiillistavina Helsingin puolustajina, joiden pragmaattinen politiikka asettuu vastavoimaksi potentiaalisten äänestäjien eli ”rationaalisten pääkaupunkilaisten” jakamille populistisen järjettömyyden ja taantumuksellisen maalaisuuden uhkakuville.

Kriisitila välttämättömyyspuheen muotona

Schmittiläisen käsitteistön valikoitumiseen analyysimme viitekehukseksi vaikuttaa myös ehdokkaiden viljelemä ajatus kriisitilasta, jota on hyödyllistä verrata Schmittin analyysiin poikkeustilasta politiikan rajakäsitteenä (*Grenzbegriff*). Ehdokkaat näkevät pääkaupunkiseudun paikkana, jossa ratkaistaan esimerkiksi ilmastonmuutokseen ja työllisyyteen liittyviä ajankohtaisia globaaleja kriisejä ja johon investoimalla rakennetaan koko suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuutta (esim. Anni Sinnemäki, Helsingin Sanomat 7.3.2017). Erityisesti Vapaavuori rakentaa Helsingin Sanomien (Junkkari 2017) haastattelussa mielikuvaa kriisiajasta: ”[a]ikana, jolloin liberaali demokratia on kriisissä, sitä pitää ryhtyä puolustamaan”. Tällaisessa

tilanteessa ”ei pitäisi antaa tilaa populismille ja haittelle” ja jatkaa, että ”tämä aika vaatii hötkyilemättömyyttä ja täysjäkästä johtajuutta.”

Liberaalin demokratian kriisin ohella ehdokkaat viittaavat kriisiajalla julkishallinnon paisuvista kuluista johtuvaan valtion rahoituskriisiin sekä siihen olennaisesti kytkeytyvään kansantalouden globaalin kilpailukyvyyn heikkenemiseen. Tämä ajattelu vahvistaa kaupunkiseutujen kehittämistä korostavan strategian legitimitettä, sillä kriisistä selviämisen katsotaan edellyttävän hyvinvointivaltion rakentamisen aikakaudella syntyneen ja sittemmin tehotomaksi käyneen aluerakenteen trimmaamista karsimalla resursseja ja suuntaamalla niitä uudelleen alueille, joissa niistä saadaan kansantalouden kanalta paras hyöty irti.

Esitettyä ajattelua voidaan tarkastella suhteessa depolitisaatioon Schmittin teoretisoinnin kautta. Schmittillä poikkeustila tarkoitti ensisijaisesti tilannetta, jossa perustuslaillisesta järjestyksestä luovutaan ja päätökset tehdään kriisin asettamien vaatimusten mukaisesti. Sen sijaan nykykeskustelussa kriisitila esitetään pääsääntöisesti poliittista harkintaa rajoittavana toimintatilanteena: politiikan hetkellisenä lakkauttamisena uudistuksen tuottavan, kiireelliseksi ja vaihtoehdottomaksi esitetyn päätöksen tieltä.

Politiikan toimintaperspektiivistä tämä välttämättömyyspuhe edustaa pyrkimystä rajata vastustajan poliittista pelitilaa, ja sellaisena se on ymmärrettävä osana politiikan taitoa. Jos kuitenkin vaihtoehdottomuusväite erityisesti taloudelliseen välttämättömyyteen vetoamisen muodossa muodostuu politiikan hallitsevaksi puhetavaksi, on sitä itsessään pidettävä politiikan vastaisena. Schmittiläisen poikkeustilan ytimessä on huoli valtion säilymisestä eli tietyn poliittisen kokonaisuuden itsesäilytyksestä. Eksistentiaalinen uhka oikeuttaa perustuslaillisen järjestyksen kumoamisen, jolloin suvereenin on kyettävä päättämään poikkeustilasta ja toimimaan ilman normaaliajajan lainsäädännön asettamia rajoituksia (Schmitt 1997, 49). Schmittin rajakäsitteeksi tunnistama poikkeustila, joka määrittää poliittista olematta kuitenkaan itsessään poliittinen, muuntuu liberaalin hallintavallan kriisiin vetoavassa politiikkapuheessa depolitisaation välineeksi. Markkina-liberaalissa kriisitulkinnassa eksistentiaaliseksi väitetyt uhkakuvat nojaavat taloudellisiin laskelmiin.

Kriisitila depolitisaation erityisenä momenttina voidaan nähdä tilaisuutena esimerkiksi taloudellista tehokkuutta korostavalle kilpailuvaltiolle ongelmal-

lisen kansalaisten yhdenvertaisuuden periaatteen purkamiseen tai valtion aluerakenteen perinpohjaiseen muuttamiseen. Toistaiseksi politiikan ajalla pelaamisen ulottuvuuteen kiinnittyvä kriisitietoisuuden luominen ei ole riittänyt normaaliajan lailisten menettelytapojen ohittamiseen Schmittin poikkeustilan tarkoittamassa mielessä, mistä esimerkiksi voidaan mainita nykyisen hallituksen uudistushankkeissa ilmenneet perustuslailliset ongelmat.

Vaikka kokoomus on Sipilän hallituksen toiseksi suurin puolue, politisoi kokoomuspoliitikko Vapaavuori Helsingin kuntavaalien yhteydessä hallituksen toimia erityisesti pääkaupungin ja valtion suhteen kautta. Hänen poissaolonsa kansallisesta politiikasta Euroopan keskuspankissa antoi tälle asemoinnille riittävän uskottavuuden. Itse asiassa keskustajohtoisen hallituksen piiskaaminen kaupunkivihamielisyydestä oli kuntavaalien suosikkiteema, joka jätti varjoonsa ehdokkaiden välisen kamppailun ja varsinaisesti juuri heidän tarjoamiensa vaihtoehtojen artikuloinnin (Junkkari 2017).

Valtion rahoituskriisin rinnalla poikkeusaikaan vetoamista ehdokkaiden aiheissa edustaa hyvin liberaalin demokratian vahvistamisen tarve, jopa ohii valtion.

”Helsingin pitää samaan aikaan olla vahva ja vastuullinen mutta samaan aikaan moderni ja elävä. Eli Helsinki on kansainvälinen, suvaitseväinen, moniarvoinen ja monikulttuurinen paikka. Tietyntyyppinen tällainen anti-Trump-linnake tässä valtakunnassa. Se on musta erittäin tärkeä, että meidän pitää puolustaa liberaalia ja vastuullista demokratiaa. Helsingillä on iso vastuu siitä, että koko Suomi lähtee nousuun. Vahva talous on kuitenkin ennakkoehto siinä, että pystytään pitämään huoli niistä, joita elämä on kolhinut” (Jan Vapaavuori, Helsingin Sanomat 7.3.2017).

Puheenvuorosta ei käy tavanomaisella logiikalla ilmi, uhkaako politiikkabrändi ”Trump™” liberalismin linnakkeeksi sementoitua Helsinkiä ”ulkoa” vai ”sisältä”, sillä muotoilu ”tässä valtakunnassa” antaa mahdollisuudet kahteen tulkintaan. Niistä hyväntahtoisemman mukaan Suomessa vain Helsinki on varustettu vastustamaan maailmalla leviäviä liberalismin vastaisia tendenssejä. Toisen, kyseenalaisemman mutta Vapaavuoren yleisen viestin suhteen sisäisesti johdonmukaisemman tulkintamahdollisuuden mukaan ”Trump” uhkaa liberaalia Helsinkiä sisämaasta eli Suomesta. Joka tapauksessa liberaalin

demokratian heikkouden korjaus edellyttää Vapaa-
vuoren mukaan johtajuutta, jota vain Helsinki voi
tarjota. Samoin se edellyttää alistumista politiikan
vaihtoehdot erittäin kapeasti rajaavaan taloudellisen
rationaliteetin vaihtoehdottomuuteen.

Luomalla käsitys kriisistä politiikan vaihtoehdot
ja niitä koskeva deliberaatio rajataan pois. Poliitiikan
ajallisuuden kannalta kriisin vetoaminen merkitsee
myös päätösten kiirehtimistä. Kriisitila-mielikuvan
luomista ja siihen vetoamista on kuitenkin aina vält-
tämätöntä arvioida poliittisesti. Onko todella kyse
kiireellisestä ja vaihtoehdottomasta tilanteesta vai
ainoastaan hegemoniseen imaginaariin vetoavasta
ja erityisintressejä ajavasta politiikasta? Palvelevatko
erityisellä tavalla hahmotettuun poikkeustilaan esi-
tetyt ratkaisut yleistä etua, esimerkiksi valtion muo-
dostamaa poliittista kokonaisuutta, vaiko vain tietyn
ryhmittymän tai alueellisen kokonaisuuden talou-
dellisia intressejä ja valta-asemaa?

Yleinen etu

Yleisen edun käsite liittyy vahvasti poliittisen yksi-
mielisyuden paineeseen. Schmittillä kysymys suve-
reenin ja poikkeustilan suhteesta kiteytyy esimerkik-
si kysymyksessä ”kuka konfliktitilanteessa päättää,
mistä julkinen tai valtiollinen etu, julkinen turvalli-
suus ja järjestys, *le salut public* jne. muodostuvat”
(1997, 50).

Kolmas ulottuvuus, jolle ehdokkaiden kaupunki-
regionalistinen tilallis-ajallinen kiinnitys rakentuu,
onkin ajatus yleisestä edusta. Yhtäältä yleisellä edul-
la tai kansallisella edulla perustellaan tiettyjä politi-
ikan toimenpiteitä ja toisaalta marginalisoidaan toi-
sia (Moisio ja Jonas 2017). Ehdokkaiden mukaan
pääkaupunkiseudun muodostama metropolialue
vaatii valtiovalta erityishuomiota koska se on koko
maan etu.

Ehdokkaat vetoavat yleiseen etuun niin kansan-
talouden kilpailukyvyyn, yhteiskunnan demokraatti-
suuden kuin globaalien ympäristöasioidenkin yhtey-
dessä. Myös yleisellä edulla argumentointiin liittyy
ajatus epäpoliittisuudesta. Tämän ajattelutavan mu-
kaan kaupungistuminen on tosiasia ja kaupunkien
kehittämiseen investoiminen on välttämätöntä mut-
ta sitä ei ole ymmärretty maassamme täysin:

*”Vapaa-
vuoren mukaan valtiovalta pitäisi ym-
märtää, että pääkaupunkiseutuun panostaminen*

*on koko Suomen etu. ”Toisaalta Helsingissä pitäisi
ymmärtää, että Helsinki on vastuussa koko maan
talouden vetämisestä nousuun.”* (Junkkari 2017)

*”Mun mielestä tähän täytyy nyt suhtautua realis-
tisesti, että näin se nyt on [hallitus, joka ei panos-
ta riittävästi kaupunkipolitiikkaan] ja Helsingin
täytyy pitää huolta siitä, että me ollaan elinvoi-
mainen ja menestyvä kaupunki ja, että me teh-
dään oma osamme siinä... että me ollaan oltu ta-
louden veturi viime vuosina. Pääkaupunkiseudun
ja Helsingin rakentaminen on se, joka itse asiassa
on aloittanut talouden nousun... Meillä on pal-
jon asioita käsissämme tällaisessa tilanteessa, jos-
sa meillä on kiistämättä sellainen hallitus, joka
vaan ei katso maailmaa ikään kuin kaupunkien
näkökulmasta.”* (Anni Sinnemäki, Helsingin Sa-
nomat 7.3.2017)

*”Helsinginhän on kutsunut eduskunnan aina ky-
lään... ja kertonut, että mitä täällä oikein teh-
dään mutta se ei oikein riitä. Mun mielestä [halli-
tuksen ja eduskunnan suuntaan] pitäisi sitä siltaa
rakentaa, että vaikka siellä olisi kuinka kaupun-
kivihamielinen hallitus niin sinne pitää viedä
se tieto, olla aktiivinen ja rakentaa yhteistyötä
valtiovalta kanssa, jotta se kaikki mitä sovitaan
myös pitää ja Helsinki voi luottaa siihen, että sen
mukaisesti mennään, mitä on yhdessä sovittu.”*
(Tuula Haatainen, Helsingin Sanomat 7.3.2017)

Kommentit osoittavat, kuinka pääkaupunkiseu-
dun ja valtion suhde on ehdokkaiden mielestä ny-
kyisen hallituksen aikana politisoitunut väärellä
tavalla Helsingin ja ”maakuntien Suomen” vastak-
kainasetteluksi. Lausuntoja voidaan tulkita siten,
että ehdokkaiden mielestä nykyinen valtiotalta ei ole
ymmärtänyt pääkaupunkiseutuun kohdistettavien
erityistoimenpiteiden merkitystä, eikä toisaalta Hel-
singissä ole vielä ymmärretty metropolialueen eri-
tyisasemaa valtioterritoriossa. Puheenvuorot politi-
soivat Helsingin ja valtion suhteen nykyisen halli-
tuksen toimenpiteiden riittämättömyyden kautta, ja
perustelut viittaavat näkemykseen, jonka mukaan
Helsingin erityisasema tulisi tunnistaa luonteeltaan
itsestään selväksi tosiasiaksi. Pääkaupunkiseudun
kehittämisen ymmärtäminen yleisen, kansallisen
edun mukaisena johtaisi tällä logiikalla osapuolten
välisen poliittisen kiistelyn loppumiseen ja kaupun-
kiregionalistisen aluepoliittisen linjan omaksumiseen.

Ehdokkaiden oletama yleinen etu edustaa idean
liberaalia muunnelmaa, joka ei näe poliittisia tai

yhteiskunnallisia ristiriitoja, vaan perustuu olettamukselle etujen harmoniasta. Kyseessä on liberalismien ja klassisen taloustieteen ”kommunistinen fiktio” (Myrdal 1953, 54), jonka mukaan yhteiskunnalla on yksi yhteinen etu, miltei sama asia kuin kuuluisa näkymätön käsi, joka ohjaa ihmisten käyttäytymistä ja harmonisoi heidän ristiriitaiset etunsa (Arendt 2007). Olettamuksen ongelma on, että se ei kykene asettamaan erityisiä etuja ja yleisiä etua tai yhteiskunnallisia ristiriitoja ja järjestyksen tarvetta dynaamiseen ja dialektiseen – ja tässä mielessä myös poliittiseen – suhteeseen keskenään.

Kaupunkiregionalismin analyysin kannalta keskeisessä strategis-relaationaalisessa valtioteoriassa yleinen etu sisältyy jo tutkimussuuntausta informoivaan valtion määritelmään. Sen mukaan valtiokoneiston ydin on tietty instituutioiden ja organisaatioiden kokonaisuus, jonka sosiaalisesti hyväksyty tehtävä on määrittellä ja toimeenpanna määrättyä väestöä kollektiivisesti sitovia päätöksiä heidän yhteisen tai yleisen etunsa nimissä (Jessop 2008, 9). Strategis-relaationaalisesti valtio ymmärretään dynaamisena ja muuttuvana prosessina, joka poliittisessa mielessä on yhteiskunnallisesti vaikutusvaltaisten tahojen ristiriitaisten intressien kohtaamispaikka. Juuri politiikan ensisijaisuuteen liittyen yleisen edun yhteisyys on aina illusorinen siinä mielessä, että sen määrittely on strategisesti valikoivaa ja siinä törmäävät politiikkaan osallistuvien ryhmittymien eriytyneet arvot ja intressit. Tästä syystä yleinen etu on aina epäsymmetrinen, ja jotkin arvot ja intressit pääsevät sen artikulaatiossa etusijalle. Mikään yleisen edun määrittelmä ei sisällä kaikkia erityisintressejä. Tästä seuraa, että valtion keskeinen tehtävä on organisoida tilallis-ajallisia ratkaisuja, jotka lykkäävät ja syrjäyttävät ristiriitoja, konflikteja ja kriisitentenssejä. Tämä toteutetaan niiden ryhmittymien eduksi, jotka ovat kokonaisuudessaan vallitsevan ”yleisen edun” piirissä ja niiden vahingoksi, jotka jäävät enemmän tai vähemmän yleisen edun ulkopuolelle (mt.).

Puheaktina yleiseen etuun vetoaminen voi pyrkiä ohittamaan politiikan siinä mielessä, että yleinen etu esitetään itsestään selvästi tilanteen osapuolia velvoittavana. Yleiseen etuun vetoaminen ei kuitenkaan ole yksinomaan turvallinen depolituloiva siirto, eikä kyse voi olla kertakaikkisesta yleisen edun sisältöä koskevasta päätöksestä. Yleinen etu voidaan ymmärtää valtion ja politiikan keskeisenä solmukohtana, johon vetoamisen välttämättömyys erottaa poliittisesti ym-

märretyen valtion suoraviivaisesta taloudellisesta valasta tai väkivaltaisesta sorrosta (Jessop 2016, 50). Poliittikan toimintaperspektiivistä (ks. Palonen 2007) yleiseen etuun vetoaminen avaa politisoinnin mahdollisuuksia, jolloin yleisen edun sisältö näyttätyy kiistanalaisena eli poliittisen kamppailun kohteena. Tällöin kyse on tietyllä tavalla muotoillun yleistä etua koskevan väitteen uskottavuudesta politiikan osapuolien kannalta. Yleinen etu voidaankin ymmärtää syvästi poliittisena käsitteenä juuri liittämällä se politiikan subjektiin. Tällöin arvioidaan, kuinka hyvin (vaiko lainkaan) yleinen etu vastaa kunkin osapuolen etuja, tai kuka kuuluu tietyllä tavalla määritellyn yleisen edun piiriin ja kuka ei.

Laajasti hyväksytyt ja siten velvoittavat yleisen edun määrittelmä edellyttää poliittisia kompromisseja, jotka sovittavat yhteen tietyssä politiikan konjunktuurissa vaikutusvaltaiset tai aktiivisesti ajatut erityisintressit. Velvoittavaksi koettu yleinen etu merkitsee väliaikaisesti voimassa olevaa ratkaisua, jonka kanssa politiikkaan osallistuvat yhteiskunnalliset osapuolet katsovat pystyvänsä elämään, koska se toteuttaa heidän erityisintressejään tyydyttävällä tavalla. Yleensä missä tahansa valtiossa esiintyy keskenään ristiriitaisia poliittisia imaginaareja, jotka liittyvät käsityksiin valtion tehtävistä sekä niiden vaikutuksista yhteiskuntaan. Niiden muuttuvien keskinäisten suhteiden tilallis-ajallisen analyysin kannalta politiikkakäsitteistö, joka erottaa politiikan, politisoinnin, politikoinnin ja politiikan tilan, on erityisen hyödyllinen. Vähintäänkin se hälventää illuusion kaupunkiregionalismin kaltaisen taloudellispoliittisen imaginaarin neutraalista ja kollektiivisesti velvoittavasta luonteesta.

Ehdokkaiden puheenvuoroissa yleinen etu on yhtä kuin Helsingin erityisaseman tunnustaminen. Helsinki edellyttää erityishuomiota valtiolta. Pääkaupunki nähdään koko maan taloudellisena veturina, jonka menestykseen panostaminen on edellytys koko maan menestymiselle. Samalla kaupunkiseudun dynaamisuuden nähdään vetävän puoleensa ”lieveilmiöitä”, köyhyyttä ja sosiaalisia ongelmia, jotka yhtäläillä edellyttävät erityishuomiota. Kenen kannalta Helsingin vaatima erityishuomio sitten on yhteismitallinen ”yleisen edun” kanssa? On tietenkin huomioitava, että puheenvuorot on suunnattu potentiaalisille helsinkiläisänestäjille. Puheenvuoroissa esitetään kuitenkin kansalliseen yleiseen etuun vetoavia vaatimuksia valtiolle ja aktiivisesti politisoidaan pääkaupungin ja valtion suhdetta, joten

niiden voidaan katsoa kohdistuvan epäsuorasti myös muihin kun helsinkiläisiin valtiokansalaisiin.

Aluerakenne, politiikan tilat ja aluepoliittisen järjelyn haasteet

Kuten edellä esitetty analyysi osoittaa, pormestari-ehdokkaiden näkemykset pääkaupunkiseudun ja valtion suhteesta tukeutuvat kaupunkiregionalistiseen imaginaariin. Keskeinen kysymys puheenvuorojen pohjalta on, millaisia vaikutuksia kaupunkiregionalistisella aluepolitiikalla on Suomen valtiotilaan ja suomalaiseen yhteiskuntaan? Näkemyksemme mukaan vaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti kolmeen Suomea tunnetun tilallis-poliittisen yhteenliittymän perusolottuvuuteen: valtion aluerakenteeseen, politiikan tilaan ja politiikan subjekteihin.

Kaupunkiregionalistisen aluepolitiikan vaikutukset valtion aluerakenteeseen voidaan jakaa materiaalsiin ja hallinnollisiin vaikutuksiin. Materiaaliset vaikutukset viittaavat esimerkiksi julkisten ja yksityisten investointien kohdentumiseen kaupunkialueille ja tämän seurauksena tapahtuvaan taloudellisten aktiviteettien keskittymiseen. Hallinnolliset vaikutukset puolestaan viittaavat valtion ja sen eri alueiden välisten poliittisten voimasuhteiden muutokseen. Kaupunkiregionalistisen politiikan valtion aluerakenteeseen kohdistuvat materiaaliset ja hallinnolliset vaikutukset ilmenevät käytännössä sekä muodollisen että epämuodollisen vallan keskittymisenä suurimmille kaupunkialueille ja alueellisille intressiryhmille. Tämän seurauksena vakiintuneiden aluepoliittisten instituutioiden rinnalle syntyy uudenlaisia valtakaloitaita ja politiikan foorumeita.

Pyrkimys valtion ja sen eri alueiden välisten valtasuhteiden uudelleenmäärittelyyn käy selkeästi ilmi aineistoista. Tapa, jolla ehdokkaat asemoivat pääkaupunkiseudun suhteessa valtioon ja muuhun valtiotilaan, on mielenkiintoinen erityisesti yleisen edun käsitteen näkökulmasta. Yhtäältä he irrottavat pääkaupunkiseudun muusta valtiotilasta, toisaalta asettavat sille ratkaisevan roolin valtion menestyksen kannalta. Ensinnäkin ehdokkaat määrittelevät pääkaupunkiseudun alueellisena kokonaisuutena ja asettavat sen vastakkain valtion kanssa. Valtio ei määriy heidän puheissaan alueena vaan byrokraattisena hallintokoneistona, joka tällä hetkellä lähinnä hankaloittaa pääkaupunkiseudun kehitystä. Lisäksi eh-

dokkaat määrittelevät pääkaupunkiseudun erityiseksi alueeksi, joka edellyttää erityisasemaa ja -huomiota valtiovallalta. Poliitikkojen näkemysten mukaan pääkaupunkiseutu ei osallistu kansalliseen kaupunkiseutujen kilpailuun vaan kiinnittyy osaksi kansainvälistä metropolialueiden välistä kilpailua. Pääkaupunkiseudun erityisasemaa perustellessaan he vetoavat kuitenkin yleiseen etuun. Tässä tulkinnassa pääkaupunkiseutu on elimellinen osa valtiotilaa. Se on ehdokkaiden ajattelussa ainoa riittävän suuri kaupunkiseutu Suomessa, joka kykenee kilpailemaan tasaväkisesti muiden metropolien kanssa. Pääkaupunkiseudun keskeinen tehtävä on imeä kansainvälisiä materiaalsien ja henkisen pääoman resurssivirtoja Suomeen ja näin kiinnittää koko Suomen valtio globaaliin sfääriin (vrt. Moisio ja Jonas 2017).

Onko depolitisoituja taloudellisia tosiasioita keskeisenä resurssinaan hyödyntävä poliitikko tarkastelumme valossa ”vielä” poliitikko vaiiko taloudellisen vallan poliittinen komissaari? Edeltävässä analyysissä olemme soveltaneet sekä politiikan toimintakäsitettä että poliittisen kriteeriä (Palonen 2007). Nämä näkökulmat voidaan tuoda yhteen depolitisaation politiikassa, joka samanaikaisesti sekä on että ei ole ”poliittista politiikkaa”. Se on politiikkaa sikäli, että se on seurauksellista kamppailua valtaosuuksista sekä pyrkimystä vallitsevien asiointilojen muuttamiseen; depolitisaation politiikka ei kuitenkaan ole poliittista siinä mielessä että se vetoaisi politiikan erityisyyteen. Päinvastoin, siihen sisältyy voimakas pyrkimys tyypistää politiikka vaihtoehdottomuuden hallinnoinniksi. Tämä pyrkimys on perusteltua ymmärtää poliittisena strategiana, jonka ytimessä on demokraattisen politiikan kontingenssin kesyttäminen taloudellisen vallan toiminnan varmistamiseksi.

Depolitisaation politiikkaa ei ole kuitenkaan syytä olettaa yksinkertaisesti vallitsevaksi asiointilaksi postpoliittista koskevien teesien tavoin (esim. Rancière 2009). Hyödyllisempi ja empiirisen tarkastelun kannalta hedelmällisempi lähtökohta tarjoutuu politiikan toimintaperspektiivin kautta, jolloin voidaan analysoida, kuinka depolitisaatiota käytetään politiikan resurssina esimerkiksi politiikan pelitilan määrittämiseksi ja rajaamiseksi. Depolitisaation politiikan tarkastelussamme olemme pyrkineet osoittamaan, että kaksi politiikan käsitettä (Palonen 2007), politiikka ja poliittinen tai politiikan toimintaperspektiivi ja poliittisen kriteeri, ovat molemmat analyytisesti hyödyllisiä. Poliittisen toiminta on ensisijainen ”olemassa olevan politiikan” analysoimiseksi, mutta

poliittisen kriteeri mahdollistaa laadullisen muutoksen arvioinnin sekä poliittisten käytäntöjen kritiikin.

Kaupunkiregionalistisella imaginaarilla on seurauksia sekä politiikan subjektien että politiikan tilallisuuden kannalta. Periaatteessa se rajaa politiikan tilan kaupunkiin tai kaupunkiseutuun. Kaupunki itsessään on tietenkin relevantti poliittinen tila esimerkiksi kuntavaaleja ja niissä äänioikeutettuja ajatellen. Tässä asiayhteydessä ehdokkaiden puheenvuoroissa vedotaankin poliittiseen yhteisöllisyyteen: ”kaupunki kuuluu kaikille” (Junkkari 2007). Asiat mutkistuvat kuitenkin pääkaupunkiseudun ja valtion suhteen myötä. Ehdokkaiden puheenvuoroissa esiintyvä valtio on ristiriitainen: yhtäältä se ymmärretään ahtaan institutionaalisesti pelkkänä (Helsingissä sijaitsevana, kenties kaupunkiin sisältyvänä) byrokraattisena hallintokoneistona. Toisaalta ehdokkaat eivät malta olla vetoamatta yleiseen etuun nimenomaan valtiollisessa mittakaavassa. Esitettäessä vaatimuksia valtiolle ja perusteltaessa niitä yleisellä edulla myös kysymys poliittisesta yhteisöstä ja politiikan tilasta laajenee. Kyse ei ole vain pormestariehdokkaan puhuttelemista kaupunkilaisista. Millä perusteella muiden kuin helsinkiläisten tulisi uskoa, että pääkaupunkiin panostaminen on koko Suomen etu? Pitäisikö heidän suostua entisestään vahvistamaan pääkaupungin suhteellista asemaa sekä materiaalisesti että hallinnollisesti muuhun valtioterritorioon nähden ja luottaa että järjestely on heidän etunsa mukainen?

Ehdokkaiden ”kommunistinen fiktio” yleisestä edusta nojaa kaupunkiregionalistiseen imaginaariin. Se on sisäisessä koherenssissaan suurimman kaupunkiseudun johtajaksi pyrkivälle viehättävä mutta valtion aluerakenteen ongelmaan nähden yksinkertaistava ja erityisesti epäpoliittisena tosiasiana esitettyä ongelmallinen ajattelumalli. Kuten aiemmin totesimme, osana Suomen aluepolitiikan historiallista jatkumoa kaupunkiregionalismi nojaa osittain vanhoihin rakenteisiin kuten Suomen valtion perinteiseen ydinalueeseen (Helsinki–Turku–Tamperekolmio). Jatkuvuutena 1990-luvulla alkaneeseen supistavan aluepolitiikan suuntaukseen voidaan tunnistaa aluerakenteen pelkistyminen alati harvempiin keskuksiin. Suhteessa aiempaan kehitykseen merkittävää kuitenkin on, että pääkaupunkiseudun erityisasemaa korostava selektiivinen kaupunkiregionalistinen merkitysjärjestelmä ja siihen nojaava talousvetoinen ja neutralisoitu poliittikka johtavat politiikan tilan rajautumiseen ja siihen osallisten

subjektien (kansalaisten) uudelleenmäärittelyyn tavalla, joka kyseenalaistaa Suomen valtion alueellisen eheyden.

Kaupunkiregionalismin oletusten varaan rakentuva aluepolitiikka merkitsisi sekä valtion aluerakenteen, poliittisen yhteisön ja kansalaisuuden rajaamista ja määrittelyä uudelleen. Tällä tavoin trimmattu Suomi kaventuisi käsittämään vain kolme tai neljä suurinta kaupunkiseutua, jotka toimoisivat paitsi taloudellisina keskuksina myös vaikuttavan poliittisen osallistumisen alustoina. Tämä tarkoittaisi käytännössä myös poliittisen kansalaisuuden rajoittumista suurimpien kaupunkiseutujen asukkaisiin. Näin ollen kaupunkiregionalismi näyttäytyy vahvasti selektiivisenä paitsi politiikan tilan myös politiikan subjektien osalta. Tämänkaltainen kehitys ei olisi ongelmallista yksinomaan poliittisen pluralismin kannalta, vaan rajatessaan ihmisen ympäristön, kulttuurin, kokemuksen ja halun immateriaalisen talouden ja urbaanisuuden ehdoilla se merkitsisi myös inhimillisen subjektin entistä ahtaampaa ja yksilotteisempaa määrittelyä ensisijaisesti urbaaniksi taloustoimijaksi.

Esitämme lopuksi kaksi jatkokutkimusta edellyttävää näkökulmaa, jotka kyseenalaistavat kaupunkiregionalistisen ajattelutavan soveltuvuuden valtion aluepoliittiseksi strategiaksi: globaalin valtapolitiikan haasteen ja valtiotilan epätasaisen kehityksen ongelman. Mielestämme kysymys valtion ja kaupunkiseutujen suhteesta sekä kansallisesta yleisestä edusta tulee kytkeä geopolitiikan uuteen korostumiseen globaalin valtapolitiikan kärjistymisen myötä. Näyttäytyvätkö kaupunkiseutujen vaatimukset erityisasemasta tai niiden poliittisen vallan kasvattamisesta mielekkäinä, riippuu pitkälti siitä, kuinka kansainvälisten suhteiden luonnetta tulkitaan: koskeeko valtioita ehdollistava kansainvälinen kilpailu taloudellista hyötyä vai turvallisuutta, ja kuinka näiden näkökohtien suhdetta ja painoarvoa arvioidaan. Lyhyesti sanottuna kaupunkiregionalistinen imaginaari sallii ymmärtää geopolitiikan vain kansainvälisen talouskilpailun ja markkinalogiikan kautta eikä ole varustettu huomioimaan valtapoliittisia ja turvallisuuskysymyksiä. Tällä on seurauksia kaupunkiregionalismin soveltuvuudelle valtiolliseksi strategiaksi, sillä valtion on toiminnassaan kyettävä tavalla tai toisella huomioimaan sekä taloudelliset että turvallisuuspoliittiset näkökohdat. Myös kysymys poliittisen asetelman välttämättömyyksen luonteesta kyseenalaistaa depolitisaation politiikan vaihtoeh-

dottomuuden logiikan.

Lopuksi kiinnitämme huomiota epätasaisen kehityksen maantieteen kysymyksenasetteluun (Harvey 2006; Smith 2010), johon myös kaupunkiregionalismin tarkastelu tulee mielestämme kytkeä. Epätasainen kehitys on kapitalismin tilallisuuden keskeinen piire. Sillä viitataan pääoman ja taloudellisen toimeliaisuuden liikkuvuuteen ja vaihteluihin (keskittyminen/levittäytyminen), alueiden kukoistukseen tai köyhtymiseen, ympäristöhaittojen jakautumiseen, alueiden välisiin varallisuus- ja hyvinvointieroihin sekä luokkaerojen tilallisuuteen. Vastoin sosiaalista ja alueellista koheesiota korostanutta hyvinvointivaltiolle tyypillistä järkeilyä, jossa epätasaista kehitystä pyrittiin hallitsemaan ja sen tuottamia ongelmia lievittämään, näyttää kansainväliseen talouskilpailuun orientoitunut valtiollinen järkeily hyväksyvän epätasaisen kehityksen depolitisoituna välttämättömyytensä. Kaupunkiseutujen etuoikeuttamisen vaatimuksia voidaan tulkita pyrkimyksinä epätasaisen kehityksen kiihdyttämiseen. Epätasaisen kehityksen kysymyksenasettelua vasten kaupunkiregionalistinen imaginaari ja sen järkeilyä noudattava taloudelliseen vaihtoehtodottomuuteen vetoava keskittävä aluepolitiikka näyttävät syvästi ongelmallisina. Tämä korostaa tarvetta analysoida poliittisesti sekä kilpailevia talousmaantieteellisiä imaginaareja että tapoja, joilla niiden puolesta argumentoidaan.

KIITOKSET

Kiitämme nimettömiä vertaisarvioitsijoita heidän arvokkaista kommentistaan. Lisäksi kiitämme Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimuksen huippuyksikkö RELATEa (projektinumero 307348) tutkimuksemme mahdollistamisesta.

VIITTEET

¹ Kirjoittajat ovat osallistuneet kirjoitustyöhön tasapuolisesti. Nimet ovat aakkosjärjestyksessä.

² Topokset ovat klassisen retoriikan mukaan erilaisia näkökulmia ja tulkintamahdollisuuksia sisältäviä näköalapaikkoja politiikan ilmiöön – tässä tapauksessa depolitisaation politiikkaan (vrt. Palonen 2006, 21).

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti. 2014. Empiirisestä ja teoreettisesta tutkimustyylistä. *Media & viestintä* 37:2, 81–88.
Arendt, Hannah. 2007. *Vita Activa*. Tampere: Vastapaino.
Arts, Bas, Lagendijk, Arnoud ja van Houtum, Henk. 2009. The

disoriented state: shifts in governmentality, territoriality and governance. *Environment & Policy* 49, 1–256.
Biotalous. 2014. Suomen biotalousstrategia. http://www.biotalous.fi/wp-content/uploads/2015/01/Suomen_biotalousstrategia_2014.pdf. Viitattu 19.6.2017.
Bourdieu, Pierre. 2002. Against the policy of depoliticization. *Studies in Political Economy* 69:1, 31–41.
Brenner, Neil ja Schmid, Christian. 2015. Towards a new epistemology of the urban? *City* 19:2-3, 151–182. DOI: 10.1080/13604813.2015.1014712
von Bruun, Santtu ja Kirvelä, Torsti. 2009. *Suurten kaupunkien tulevaisuus ja tulevaisuuden kaupunkipolitiikka*. Helsinki: Kuntaliitto.
Castells, Manuel. 1996. *The rise of the network society*. Cambridge, MA: Blackwell.
Eskelinen, Teppo ja Jonker-Hoffrén, Paul. 2017. Taloustiede episteemienä yhteisönä ja kamppailu asiantuntijuudesta. *Poliittinen talous* 5:1. Julkaistu verkossa osoitteessa: <http://www.poliittinentalous.fi/ojs/index.php/polta/article/view/59/54>. Viitattu 10.7.2017.
Haatainen, Tuula. 2017. Puheeni Helsingin sos.dem.piirin kokouksessa 13.2.2017. <http://tuulahatainen.fi/puheeni-helsingin-sos-dem-piirin-kokouksessa-13-2-2017/>. Viitattu 6.3.2017.
Hall, Peter. 2009. Looking backward, looking forward: the city region of the mid-21st century. *Regional Studies* 43:6, 803–817.
Harrison, John. 2010. Networks of connectivity, territorial fragmentation, uneven development: the new politics of city-regionalism. *Political Geography* 29, 17–27.
Hartikainen, Jarno. 2016. Asuntopolitiikasta vastaava ministeri Tiilikainen: ”En halua olla vauhdittamassa kaupungistumista”. *Helsingin Sanomat* 24.9.2016.
Harvey, David. 2006. *Spaces of global capitalism*. London: Verso.
Helsingin kaupunki. 2016. Kuusi suurinta kaupunkia arvostelevat sote- ja maakuntauudistusta kapea-alaisuudesta. <http://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/liitteet/kuuden-suurimman-kaupungin-kannanotto-091116.pdf>. Viitattu 3.12.2016.
Helsingin Sanomat. 2017. ”Helsinki on anti-Trump-linnake koko Suomessa” – pormestariehdokkaat puolustivat voimakkaasti pääkaupunkia ja haukkuivat keskustaa. *Helsingin Sanomat* 7.3.2017. <http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005117160.html>. Viitattu 7.3.2017.
Jessop, Bob. 2005. Cultural political economy, the knowledge-based economy, and the state. Teoksessa Andrew Barry ja Don Slater (toim.), *The technological economy*. London: Routledge, 144–166.
Jessop, Bob. 2008. *State power*. Cambridge: Polity Press.
Jessop, Bob. 2016. *The state: past, present, future*. Cambridge: Polity Press.
Junkkari, Marko. 2017. Kokoomuksen Vapaavuori lähtee pormestarikisaan – ”Järki sanoi, että ei kannata lähteä”. *Helsingin Sanomat* 7.2.2017.
Kokoomus. 2016. Kaikille hyvä kunta tehdään yhdessä. Kokoomuksen visio maakuntauudistuksen jälkeisestä kunnasta. <https://www.kokoomus.fi/uutiset/kokoomuslainen-visio-maakuntauudistuksen-jalkeisesta-kunnasta>. Viitattu 1.2.2017.
Luukkonen, Juho. 2015. Planning in Europe for ’EU’rope: spatial planning as a political technology of territory. *Planning Theory* 14:2, 174–194.
Luukkonen, Juho ja Moisio, Sami. 2016. On the socio-technical practices of the European Union territory. *Environment and Planning A* 48:8, 1452–1472.
MDI. 2015. Onko maallamme malttia kaupungistua? Kaupunkipolitiikan tiekartta 23.3.2015. <http://www.mdi.fi/onko-maal->

- lamme-malttia-kaupungistua-kaupunkien-kehittäminen-100-
 miljardin-euron-kysymys/. Viitattu 5.3.2017.
- Moisio, Sami. 2012. *Valtio, alue, politiikka. Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään*. Tampere: Vastapaino.
- Moisio, Sami ja Jonas, Andrew E. G. 2017. *City-regions and city-regionalism*. Teoksessa Anssi Paasi, John Harrison ja Martin Jones (toim.), *Handbook of regions and territories*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Moisio, Sami ja Soininvaara, Ilppo. 2017. Kunta, maakunnallinen itsehallinto ja Suomen aluekehittämisjärjestelmä. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen ja Marianne Pekola-Sjöblom (toim.), *Tulevaisuuden kunta*. Acta nro 264. Suomen Kuntaliitto, Tampereen yliopisto ja Valtiovarainministeriö, Helsinki, 312–324.
- Myrdal, Gunnar. 1953. *The political element in the development of economic theory*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Ohmae, Kenichi. 1995. *The end of the nation state: the rise of regional economies*. New York: The Free Press.
- Palonen, Kari. 2003. Four times of politics: policy, polity, politicking and politicization. *Alternatives: Global, Local, Political* 28:2, 171–186.
- Palonen, Kari. 2006. *The struggle with time: a conceptual history of 'politics' as an activity*. Hamburg: Lit Verlag
- Palonen, Kari. 2007. Politics or the political? A historical perspective on a contemporary non-debate. *European Political Science* 6:1, 69–78.
- Pieniemi, Simo. 2014. Teorian puolesta. *Media & viestintä* 37:3, 75–86.
- Rancière, Jacques. 2009. *Hatred of Democracy*. London: Verso.
- Reissman, Leonard. 1964. *The urban process: cities in industrial societies*. New York: The Free Press.
- Rodríguez-Pose, Andrés. 2008. The rise of the “city-region” concept and its development policy implications. *European Planning Studies* 16:8, 1025–1046.
- Schmitt, Carl. 1941. *Völkerrechtliche Großraumordnung mit Interventionsverbot für raumfremde Mächte*. Teoksessa Schmitt, Carl. 1995. *Staat, Großraum, Nomos* (toim. Günter Maschke). Berlin: Duncker & Humblot.
- Schmitt, Carl. 1997. *Poliittinen teologia*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Schmitt, Carl. 2015. *Poliittisen käsite*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Scott, Allen J. 2001. Globalization and the rise of city-regions. *European Planning Studies* 9:7, 813–826.
- Simmel, Georg. 2005. *Suurkaupunki ja moderni elämä. Kirjoituksia vuosilta 1895–1917*. Tiina Huuhtanen (suom.), Arto Noro (esipuhe). Helsinki: Gaudeamus.
- Sinnemäki, Anne. 2017. *Maailma tarvitsee esimerkkejä*. <https://anninennemaki.net/2017/03/08/maailma-tarvitsee-esimerkkeja/>. Viitattu 10.3.2017.
- Smith, Neil. 2010. *Uneven Development*. London: Verso.
- Soininvaara, Osmo ja Särelä, Mikko. 2015. *Kaupunkien voitto: kuusi keinoa vapauttaa kaupunkien kasvu*. EVA Pamfletti 1/2015, 1–119.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. *Sote- ja maakuntauudistus*. <http://alueuudistus.fi/etusivu>. Viitattu 28.2.2017.
- Sum, Ngai-Ling ja Jessop, Bob. 2013. *Towards a cultural political economy: putting culture in its place in political economy*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Swyngedouw, Erik ja Wilson, Japhy. 2014. *The post-political and its discontents: spaces of depoliticisation, spectres of radical Politics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2017a. *Kasvusopimukset*. <http://tem.fi/kasvusopimukset>. Viitattu 11.2.2017.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2017b. *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista*. Luonnos 1.3.2017.
- Valtioneuvoston kanslia. 2015. *Ratkaisujen Suomi*. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015.
- Vento, Heikki. 2017. *Helsingin pääministeri*. *Suomen Kuvalehti* 8/2017.
- Vihreät. 2016. *Yhdessä rakennamme paremman huomisen*. *Vaaliohjelma, kuntavaalit 2017*. Hyväksytty valtuuskunnan kokouksessa 4.12.2016. https://www.vihreat.fi/sites/default/files/kuntavaaliohjelma2017_3.pdf. Viitattu 23.2.2017.
- YLE. 2017. *Miltä Helsingin tulevaisuus näyttää – pormestariehdokkaat vastaavat*. YLE 17.3.2017. <http://areena.yle.fi/1-4065743>. Viitattu 17.3.2017.
- Ympäristöministeriö. 2017. *Maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimukset*. http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Maankayton_suunnittelun_ohjaus/Maankayton_liikenteen_ja_asumisen_aisopimukset. Viitattu 10.2.2017.